

ววงวรรณคดี

39

บัญชีเรื่อง

พระบรมรูปพิเศษ	
ขอพระเกียรติ	๒
ภาพหล่อโคลง "ชมนาง"	๓
เงินพดด้วงและเงินมะขามป้อม	
..... สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี	๕
คำสรรเสริญที่ปารีส ... หม่อมราชวงศ์ สุนทรภู่	๘
วรรณคดีบาลี	๑๕
ฉลุฉาย-แม่ศรี	๑๘
"อन्नารายณ์นั้นสี่หัตถา ทรงศรีคทาจักรสังข์"	
..... เสฐียรโกเศศ	๑๙
คนสวน	๒๔
กันเมียง	๒๖
รามาณะ ของ วาฬมณี	๒๘
หนังสือ "The Ancient Khmer Empire" ของ Briggs	
..... หม่อมราชวงศ์ สุนทรภู่	๓๓
ข่าววรรณคดี	๔๐
ในวงวรรณคดี	๔๗

การคัดลอกเรื่องจาก "ววงวรรณคดี" พึงได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

ฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา

๕ ธันวาคม ๒๔๘๕

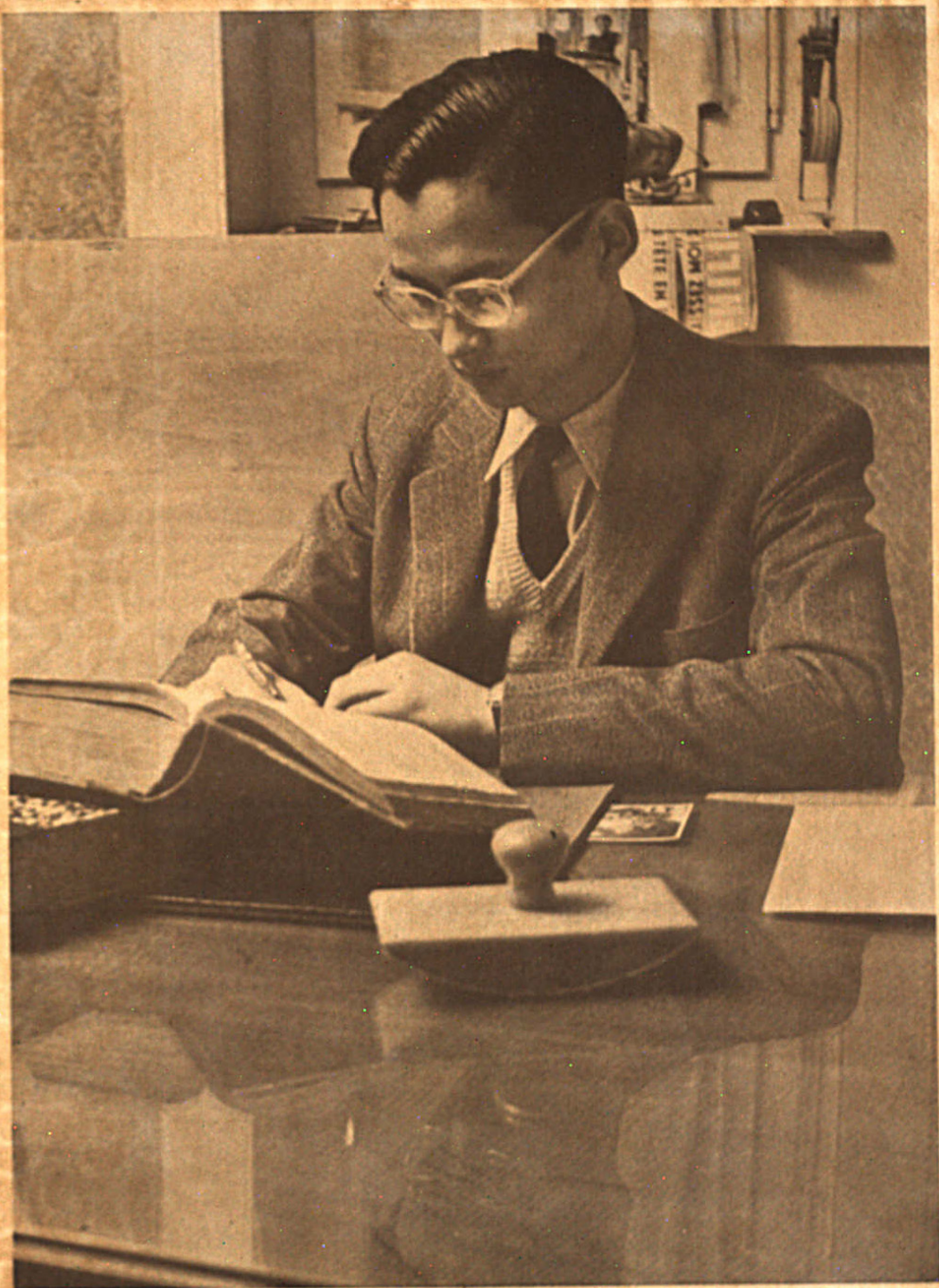
ราคา ๓ บาท

๑.๖๖

วงวรรณคดี

มีวัตถุประสงฆ์ดังต่อไปนี้ :-

๑. สร้างเสริมวรรณคดี
๒. ส่งเสริมศิลปวิทยาที่เป็นอุปกรณ์วรรณคดี
๓. เผยแผ่ความรู้ทั่วไป

ว. ๒๒

๒๒.๖

ยอพระเกียรติ

จากขวนพ่าย

“พระมาศขึงฟ้า
มาแต่ไทรรัตน์เรือง
พระมาสังสภาร
ใครแข่งใครข้องถ้า

พระมาฤโฆษเรือง
ทุกท้าวดินบนเกรง
พระเสด็จแสดงคุณ
เอกษัตริย์องค์เฝ้า

ชัยชัยอำนาจท้าว
รอนราพณ์ล่องลงกา
ชัยชัยดั่งติดตาม
ชัยชำนะได้แก้ว

ดินชม ชันแฮ
รอบหล้า
เพญโพธิ ไม้แฮ
ถ้องเอง

แรงบุญ ท่านนา
กราบเกล้า
ครองโลกย์ ไม้แฮ
ไฟเห็นขอเห็น

คือราม
แผ่นแพ้ว
มารมราค นันญา
ครอบครอง”

กาพย์ห่อโคลง “ชมนาง”

พระราชนิพนธ์

[กาพย์ห่อโคลงบทนี้เป็นของเก่า รวมอยู่ในแฟ้มของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ บอกไว้ว่าเป็นพระราชนิพนธ์ ไม่ทราบว่าเป็นพระราชนิพนธ์รัชกาลไหน เข้าใจว่าคงเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วงวรรณคดีจึงได้นำมาลงพิมพ์ไว้เพื่อไม่ให้สูญ — บรรณาธิการ]

ยดภักตฺรผดฺมอญเพยง	ศศิธร
ดบเนตฺรยงคฺมศฺร	บาตชา
พงเสยงเมอวาวอน	หวังดีวาท
งามทวนตวนเดศดา	แห่งหัตถาไหน ฯ
งามภักตฺรภักตฺรผดฺมอญ	งามบริดฺทชฺเตจันทร
งามเนตฺรเนตฺรยงศฺร	บาตจิตรชาตาเทอดคม
พิศขงวงดังวาด	นาถิกผาดตงามธม
พิศปรางปรางน้าชม	ปรางทองเปรียบไม่เทียบกัน
ดูโอฐโอฐแลดัม	ยามยมแย้มเห็นรายพัน
คาชตบยบเบนมม	ผนปากเยอนเอนอายองค
พิศกรรณกรรณบางเวียบ	เห็นทศเทียบกตบขบง
ทรวงศศอรทง	ตรงงามดรรพริบองษา
พิศถนถนเตงตง	คุดจดังคอกปทุมมา
คล้ายคล้ายชายไยนา	น้ำไควคองตองเต็มถวน

งามกร่อน โอนหัก

กรวดกรายชายกระบวร

เอนอ่อนท่อนเพลาถลอม

ผิวผ่องดังทองพราย

พิศภักครตดอดบาท

ยามตอหนองอายเหนียม

กล่าวคำนำอ่อนหวาน

เด่นเร่เคียงเจ้าพาท

พม่นพพมามา

แม่นไต่เจ้าทรมไวย

งามนวลทศนชานวน

ชวนใจพมามาหมาย

ตั้งคำส่มพอดวรกาย

ด้ายดัดสวาทบาดดาเรียม

งามผุดผาดหาไหนเทียม

เรียมรักเจ้าเท่าชีวิต

เพราะเปรียบปานเพดงคนตร

จับจิตรจงปลงฤไทย

คิดหวงสวาทจ้านใน

ไม่เห็นห่างจางรักเลย ฯ

ใช้สมองตรองนาน ๆ

เบื่อเอ๋ยเบื่อโลก

ความหวังสิ้นกินยาฆ่าชีวิต

ที่ตายตามกามราคมมากกว่าอื่น

ระงับใจใช้สมองตรองนาน ๆ

ช่างอัปโชคโศกชมระทมจิต

มิได้คิดถ่วงให้ควรการ

สมองต้นหนุ่มสาวคราวฟุ้งซ่าน

คงไม่หาญพิชิตชนม์ของตนเลย ฯ

สรวิน

เงินพดด้วงและเงินมะขามป้อม

บันทึกฉบับที่

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ประธานมูลนิธิ อัยการ

[ภายหลังสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้ทอดพระเนตรบันทึก
เชิงอรรถเพิ่มเติมพระนิพนธ์หนังสือประวัติสุนทรภู่ ซึ่งนายอรรถ อัยการ ได้บันทึกเพิ่มเติมไว้ ก็โปรด และ
ทรงพระเมตตาประทานโอกาสให้นายอรรถ อัยการ เข้าเฝ้าและทูลซักถามความรู้ทางวรรณคดีและโบราณคดี
ได้ ต่อมาทรงพระปรารภว่าพระองค์ท่านทรงพระชมามากแล้ว ทรงเกรงว่าจะมีพระสติหลงลืมไปเยี่ยงคน
ชราทั้งหลาย จึงโปรดประทานพระนิพนธ์บางเรื่องให้ทรงพระนิพนธ์ขึ้นในระบอบหลังนี้มาให้นายอรรถ อัยการ
อ่านและบันทึกวิจารณ์ถวาย ซึ่งความจริงกลับปรากฏว่าทรงมีพระสติทรงจำแนกชัดไม่หลงลืม ทั้งโปรดให้
บันทึกตอบข้อสงสัยประทานเพิ่มเติมมาอีก เรื่อง "เงินพดด้วงและเงินมะขามป้อม" นี้ เป็นเรื่องหนึ่ง
ในบันทึกเหล่านั้นที่เกิดขึ้นด้วยทรงประทานหนังสือเรื่อง "เงิน" มาให้อ่าน ตอนว่าด้วยตำนานเงินตรา
เมืองไทย ซึ่งนายอรรถ อัยการ ได้อนุญาตให้ "วรวรรณคดี" นำมาลงพิมพ์ได้ จึงขอขอบคุณไว้ในที่นี้ด้วย]

ขอประทานกราบทูล ทรงทราบใต้ฝ่าพระบาท

หนังสือเรื่อง "เงิน" ของหม่อมเจ้าประคับประคอง ซึ่งได้ทรงพระเมตตา
ประทานมาให้ข้าพระพุทธเจ้าได้อ่านนั้น พระกรุณาเป็นล้นเกล้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าได้ตั้งใจ
อ่านเฉพาะตอนว่าด้วย ตำนานเงินตราเมืองไทย ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของใต้ฝ่าพระบาท พิมพ์
อยู่ เป็นบทที่ ๓๓ และ ๓๔ ในหนังสือนี้ เพราะสนใจมากในตอนนั้น ส่วนตอนอื่น ๆ ก็
พลิก ๆ ดูพอควร ข้าพระพุทธเจ้าเคยพิจารณาจะทราบเรื่องตำนานเงินตรา และได้เคย
อ่านในหนังสือ The coinage of Siam ของนาย Le May กับในหนังสือจดหมายเหตุของ
สมาคมศิษย์ไทย (สยามสมาคม) บ้าง แต่ก็ยังไม่แน่ใจในความถูกต้อง

คิดด้วยเกล้า ๆ ว่าจะคืนต่อไปอีก เมื่อมาได้อ่านพระนิพนธ์ของใต้ฝ่าพระบาท ก็รู้สึกด้วยเกล้า ๆ ว่า ได้ความรู้แจ่มชัด และข้อที่ไม่แน่ใจ ก็ทำให้ข้าพระพุทธเจ้ามั่นใจขึ้น

อนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้าได้พบโคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถบทหนึ่ง พูดถึง "เงินขามบ่อม" เป็น โคลงบทที่ ๕๓ ในหนังสือ "ถิลลิตยอนพ่าย" ว่า

๕๑. เงินขามบ่อมตั้งกิ่ง กลางกร ไล่แฮ

อยู่ข้างพิศพชรเหน

ล่งล้วน

ใครเกยกยงอนงำ

สารสือ

ใครชอบผิดเห่นถ้วน

ถืองกล ๆ

โคลงบทนี้ ผู้แต่งยกเอาเรื่องเงินมาแต่งยอพระเกียรติในทางพระปรีชาญาณของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ว่าทรงพระปรีชาญาณฉลาดสามารถรอบรู้ แม้จนเงินคืบเงิน เขาอาจวางกลางฝ่าพระหัตถ์แล้วทรงไม่พินิจ ก็ทรงทราบได้แจ่มแจ้งได้งัดออกจากรูเป็นเงินคืบหรือเงินปดอม เนื้อเงินบริบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์ เมื่ออ่านดูครั้งแรก ๆ แค่งอนมา ข้าพระพุทธเจ้านึกด้วยเกล้า ๆ ว่ายอพระเกียรติกันจนไม่รู้ว่าอะไรอะไรมาขอ แม้แต่การดูเงินเท่านั้น ผู้แต่งก็เอามาแต่งยอพระเกียรติพระเจ้าแผ่นดินด้วยเป็นอันมาก ผู้แต่งสรรเสริญเสียดจันไม่รู้ว่าอะไรอะไรมาสรรเสริญว่าอย่างไรบ้าง แม้จนเงินคืบเงินซึ่งเป็นเงินหรือความรู้ของคนสามัญยกเอาไปยอพระเกียรติพระราชมหากษัตริย์ แต่เมื่อมาได้อ่านพระนิพนธ์ "ตำนานเงินตราเมืองไทย" ของใต้ฝ่าพระบาท ก็เกิดความคิดใหม่ว่า สมัยนั้นเห็นจะเกิดความฉงนในเรื่องเงิน และคงจะมีเงินเนื้อไม่บริบูรณ์ไปสัปรดกันมากทั้งคนทั้งชาติในการเงินตรึง ๆ เห็นจะหงายโดยยาก ใครได้เงินเก่งคงจะได้บริษัทยอดมรดกเสียดจันดอดกัน อาจจนถึงว่า การขายได้เกิดพหุพมเกลี้ยงกันจนในเรือนเงินปดอมเงินแท่งก็พากันไปหาคนทุนบดอดเงินแท่ง เป็นผู้พิจารณาตัดสิน เช่นนั้นเป็นต้น ด้วยเหตุอย่างนี้กระมัง ผู้แต่งโคลงนี้ จึงนำเอามาแต่งยอพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถด้วย

แต่เงินขามบ่อม หรือมะขามบ่อม นั้น จะเป็นเงินอย่างไรหาทราบด้วยเกล้าฯ ไม่
ทั้งยังไม่เคยพบกตาดได้ในที่ใดอีกว่า เงินชนิดนี้เรียกชื่อเป็นอะไรอย่างอื่นได้อีก ดั่งดัย
ด้วยเกล้าฯ ว่าบางทีจะเป็นเงินพดด้วงกระมัง?

หนังสือเรื่อง "เงิน" ที่ได้มาพระบาททรงพระเมตตาประทานไปให้อ่านนั้น
ข้าพระพุทธเจ้าจะได้ทอดถวายคัมภีร์มาทางคุณหลวงบริบาลบริษัท

ควรสมควรสุดแต่จะไปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า นายชนิด อยู่โพธิ์

บันทึกจับสิ่งผิดเดจกรรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ประทานนายชนิด อยู่โพธิ์

ที่เรียกว่าเงินมะขามบ่อม นั้น เข้าใจว่าเงินสุโขทัย เพราะรูปกลม แต่เนื้อเงิน
ไม่เสมอกัน การพิจารณาเนื้อเงินอย่างนั้นจึงเป็นการสำคัญ แต่ในสมัยเมื่อสมเด็จพระ
บรมไตรโลกนาถเสด็จขึ้นไปเสวยราชย์อยู่เมืองพิษณุโลกนั้น ทางเมืองเหนือคงยังใช้
เงินมะขามบ่อมกันอยู่มาก การที่ทรงชำนาญดูเนื้อเงินอย่างนั้น จึงยกเป็นพระคุณพิเศษ
อย่างหนึ่ง

เงินพดด้วงนั้น เป็นเงินทรงสี่เหลี่ยม เตียนแบบอย่างมาแต่เงินสุโขทัย แต่รูป
ผิดกัน จึงเรียกว่าเงินพดด้วง

หนังสือตำราที่นายเดอเมย์แต่งนั้น นายเดอเมย์ตรวจด้วยอย่างทั้งหมดเจ้า
บิณฑิมากร ได้ความรู้มาจากนายกุหลาบ ฉะนั้นจึงไม่รับรอง

สมบุญ โชติจิตร

ผู้รับฯ ตั้ง ๒๒ ก.พ. ๒๖

คำสรรเสริญที่ปารีส

หม่อมราชวงศ์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่สวยงาม เป็นประเทศที่น่าเที่ยวและน่าอยู่ เมื่อข้าพเจ้าอยู่ในลัทธิชาตินิยมเคยไปเที่ยวฝรั่งเศสนับครั้งไม่ถ้วน เพราะเมืองโลซานน์ที่ข้าพเจ้าไปพักอยู่ห่างจากฝรั่งเศสระยะทางวิ่งรถเพียงชั่วโมงเดียวหรือไม่ถึง บางคราวก็นั่งเรือข้ามทะเลสาบไปก็ถึงฝรั่งเศส ฝรั่งเศสดีกว่าลัทธิชาตินิยมเพราะของถูกกว่ามาก โดยเฉพาะ เหล้า อาหาร น่านอน และพักผ่อนสบาย ผู้หญิงลัทธิชาตินิยมชอบข้ามเรือไปแต่งผมที่ฝรั่งเศสกันมาก พวกนักเลงชอบล่นกข้ามไปเล่นถั่วถั่วไปกันก็มี

พูดถึงเมืองปารีส เป็นเมืองที่ชวนชอชชานัก ใครๆ ไปยุโรปไม่ได้ไปปารีสก็เหมือนกันไม่ได้ไปยุโรปเลย ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงไม่สนใจปารีสนัก เมื่อไรหนอจะได้ไปสักที ราชการงานเมืองก็มีอยู่แต่ในลัทธิชาตินิยม จะออกไปนอกประเทศก็ได้แต่ชั่วครู่ชวยาม ปารีสอยู่ห่างจากเมืองโลซานน์ราว ๗๐๐ กิโลเมตรเศษ ไม่ใกล้ไม่ไกลกว่ากรุงเทพ ฯ กับเชียงใหม่สัก แต่ทางไปนั้นสะดวก ไปรถไฟออกถึงที่มั่งราว ๕ ชั่วโมงเช้าของวันรุ่งขึ้น รถไฟวิ่งเร็วมาก ไปรถยนต์ก็สะดวก คิดเวลาวิ่งจริง ๆ ราว ๓ ชั่วโมงถึงถนนด้วยกว้างขวางและดีมาก ไปเรือบินก็สะดวก ราว ๕ ชั่วโมงกว่า ๆ เท่านั้น ข้าพเจ้าเคยไปปารีสไม่น้อยกว่าห้าครั้ง เคยไปทั้งรถยนต์ รถไฟและเรือบิน

ข้าพเจ้าไปเมืองปารีสครั้งแรก เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๒ หลังจากที่ได้เฝ้าทอดพระเนตรของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในงานเฉลิมพระชนมพรรษาที่โปรดเกล้า ฯ ให้จัดขึ้นในคืนวันที่ ๕ และได้ชมถวายพระพรชัยมงคล เมื่อต้องยามคืนนั้นแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชมมากเพราะจะได้ไปเที่ยวดูเมืองสวรรค์ของโลก เป็นอนิจจาฉันนั้นไม่ได้นอนแมตถึงบ อากาศเย็นเยือก มองดูปรอทตกลงแรงเห็นอยู่ใต้ค้อน — ๕ เราออก

เดินทางราว ๆ ศัตวรรษหนึ่ง ด้วยรถยนต์เขมรเล็ก ๆ ดีกานะดี และในรถคันนี้ข้าพเจ้า
ได้อาศัยเบาะหลังได้หลายคืน รถออกจากเมืองโตซานขึ้นไปด้วยความระมัดระวัง
เพราะทางระหว่างโตซานไปยังชายแดนฝรั่งเศสเป็นทางแคบ ต้องข้ามเขาหลายต่อหลาย
ยอดระดับซับซ้อน บางตอนก็ต้องไต่ไปตามเชิงเขาริมเหววิห้วย แต่เป็นเวลาคึกใน
ฤดูหนาวมองไม่เห็นอะไรนอกจากหมอกและน้ำแข็ง รถต้องข้ามเขาจู่ๆตกหน้าผาแล้ว
ดีดดีด ตามถนนหน้าเขาบางเป็นบางตอน อากาศค่อนข้างเย็นจัด เราผ่านพรมแดนดีดดีด
คอกบฝรั่งเศส มีการตรวจหนังสือเดินทางเล็กน้อย และเนื่องด้วยเคยผ่านไปมาจนชิน
เราเลยเจอรถหาหรือรถขนถ่ายแล้วรถก็วิ่งต่อไปในเขตฝรั่งเศสต่อไป เราไปกัน
สามคน คนหนึ่งขับ คนหนึ่งนั่งรถ อีกคนหนึ่งนอน บางคราวก็เปลี่ยนหน้าที่กัน แต่ข้าพเจ้า
มักนอนหลับนอน หรือคิดทางคิดแต่บายชื่อนว่าถูกหรือไม่ถูก บางคราวก็หลงทาง
เวลาผ่านเมืองเล็ก ๆ บางเมืองก็ต้องไปตามซอกเล็กซอกน้อย ทัดค้อมบายบอกทางอยู่
เรื่อย ๆ นอกจากเราผิด หรือไม่ทันดู บางทีหลง บางคราวก็วิ่งวนเวียนตามหนทาง ๆ แยก
ออกจากกันทางออกคง ๒-๓ รอบกม. แต่เมื่อจนแต้มก็ถามตำรวจ ในเรื่องการเดินทาง
ในประเทศฝรั่งเศสแล้ว ความรู้ภาษาอังกฤษเกือบไม่มีประโยชน์เลย ต้องใช้ภาษา
ฝรั่งเศสเป็นพื้น

พักคอย ๆ ว่างขึ้นราว ๆ ๑๐ โมงเช้าเห็นจะได้ เราชักคิด จังแะเข้าหา
อาหารเข้าหาอาหารหาอาหารใกล้ทาง และหาทานนเต็มรถด้วย นามนและอาหารหาง่าย
เป็นของธรรมดาอยู่ตลอดทาง ไม่จำเป็นต้องหอบไปด้วยอย่างที่ท่านในเมืองเรา นามน
หมดเต็มได้ รถเต็มพิกัด หิวก็แะกินได้สะดวกสบาย ปัญหาอยู่ความดีดต่างหรือไม่
จากดีดดีดมาฝรั่งเศสเงินเราแข็งเพราะราคาเงินฝรั่งเศสกำลังตก เลยเห็นเป็นของถูกไป
หมด เมื่อเทียบกันในดีดดีด และถ้าพูดถึงอาหารการกิน หิวเมืองบ้านนอกของฝรั่งเศส
อาหารดีราคาถูกกว่าในเมืองหลวง เดี๋ยวนี้เรารู้แล้วก็ออกเดินทางต่อไป ตามทางข้าพเจ้า

ได้มีโอกาสชมความงามของถนนหนทางที่ยาวเหยียดสุดลูกหูลูกตา บางตอนก็เป็นลูกเนิน
เตี้ยๆ ไปตามเขา บางตอนก็ชันขึ้นไปกับด้านเขา บางตอนก็ชันกับทางรถไฟ มีรถไฟวิ่ง
มาให้แฉ่ง ถนนกว้างมากพอที่จะให้รถแล่นหลัดกันได้สบายๆ ที่ละสามสี่คน ยิ่งถ้าเขา
ยังมีรถไฟวิ่งไปมามากเข้า ทางบางตอนผ่านป่า บางตอนก็เห็นซาไต่ใหญ่ๆ อยู่บนไหล่เขา
มีสะพานรถไฟยาวๆ งามๆ เชื่อมเขาต่อเขา ผืนนาต่อผืนนา แดงงามสุดที่พรรณนา เสีย
อยู่อย่างเดียวอากาศมืดครึ้มอยู่ตลอดวัน จะหาแดดส่องถึงกันยากไม่มี ความเย็นน้อยลง
บ้าง แต่กระจุกรถยนต์นั้นไม่กล้าเบรควิ่งตามเลย

รถแล่นผ่านเมืองใหญ่ๆ ไปหลายเมือง บางเมืองก็เป็นเมืองน้อยๆ ถนนแคบๆ
รถผ่านไปตามหมู่บ้าน ผ่านโรงเรียน เด็กๆ ฝรั่งเค้สหน้าตาขมขื่นแฉ่งได้วิ่งแรง บ้างก็
กับจักรยาน บ้างก็เดินกระโดดโลดเต้นไปเป็นหมู่ๆ ดูน่าสนุกดี รถวิ่งข้ามเขาลงห้วย
ผ่านเมืองไปตามลำดั่ง บางแห่งก็เป็นลูกเนินมีไร่นาตลอดทาง ที่ว่างๆ ในเมืองเราไม่
ค่อยจะพบ การเดินทางก็เดินไปโดยสะดวก พอข้ามพร่องลงเราก็ได้ตามบ้านนาตามที่
มีอยู่ทุกกระยะ และได้รับการเขาคอกเขาใจเป็นอย่างดีจากผู้รับใช้

เราแล่นรถอยู่เป็นเวลา ๘ ชั่วโมง และดื่มกาแฟกันเล็กน้อย ไม่ช้าก็ผ่านเขต
ฟองเตนโปด ซึ่งมีพระราชวังงดงาม ที่หน้าวังมีประตูเหล็กใหญ่ มีตึกรามไปถนัดคิ
อยู่ในพระราชวังกว้างขวาง มีตึกรามใหญ่โต มีผู้เฝ้าชมพระราชวังแห่งนี้มาก
เพราะอยู่ห่างจากกรุงปารีสเพียง ๓๘ ไมล์เท่านั้น เมืองฟองเตนโปดอยู่ท่าชายน้ำแดงงาม
จากสวนหลวงในพระราชวังจะแลเห็นบ้านใดคนหนึ่ง

จากฟองเตนโปดเราย้ายหน้าเข้าสู่กรุงปารีส เวลาตกบ่ายมากแล้ว รถดูชัก
หนาทาชน การจราจรของหุคซังก็เบรชะ เพราะเจ้าหน้าทคอยอำนวยความสะดวก
เราผ่านโรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ๆ ผ่านสนามบินแล้วไม่ช้าก็เข้าถึงกลางใจของนครอัน
ช้นชื่อตอนามของโลก

ในกรุงปารีส ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ชมสถานที่ต่างๆ หลายแห่ง ถนนหนทางกว้างขวาง
และร้านรวงอันมีระเบียบ ทุกคนที่ไปเมืองนี้ จะอดชมความงามของเมืองเสียไม่ได้โดย
ร้านขายของวางของขายไว้นาน ผคนจ่ายของกันตลกขบขัน จะหาซื้อของใช้ของฝาก
หรือของเล่นมีเต็มไปทั้งถนน เครื่องสำอางค์เสื้อผ้าแปลกๆ โดยเฉพาะร้านนาฬิกา
เขาไปกมกกันหอมฟุ้งจรุงใจไปหมด เราเที่ยวเดินดูโน่นดูนี่จนเหนื่อย ซื่อหาตามกำลังเงิน
น้อยๆ หมด เมืองปารีสนี้ใครมามากก็หมดมาก มันยิ่งก็หมดน้อย ตามถนนใหญ่ๆ มีผู้คน
นั่งกันกาแฟกันมาก แต่หน้าหนาวไม่ออกมาข้างนอกกันนักข้างใน เวลาหนาวร้อนดังกัน
กันริมถนนเต็มไปหมด เมืองปารีสนี้ถนนกว้างรถทุกคันวิ่งเร็ว จะข้ามให้ปลอดภัยในบางตอนต้อง
ข้ามกับตำรวจ

ส่วนข้าราชการในฤดูหนาวไม่งาม ผิดกับฤดูร้อนซึ่งมีดอกไม้บานสะพรั่ง หน้า
หนาวมีแต่ความเยือกเย็น แต่ทุกแห่งแต่สะอาดถูกตา ส่วนข้าราชการมีอยู่ทั่วๆ ไป ถนน
ใหญ่ๆ มีคนไม่ปลูกเป็นแถวเป็นแนวหน้า ถนนใหญ่ๆ ในเมืองปารีสเดินกันไม่ แม้ใบ
จะไม่มีในฤดูหนาวก็แต่เหมือนกันทุกคน ในหน้าร้อนแต่เป็นพุ่มเขียวชอุ่มไปหมด
แบบอย่างของถนนราชดำเนินอยู่ทันทวารปารีส แต่เป็นราชดำเนินที่กว้างใหญ่สะอาด
สะอาดน่าชมยิ่งนัก

เมืองปารีสเป็นแหล่งวัฒนธรรม ข้าพเจ้าสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์และ
โบราณคดี ฉะนั้นเวลาที่ปารีสของข้าพเจ้าจึงหมดไปด้วยการเดินดูของเก่าๆ เหล่านี้
มีงดงามๆ เช่น โบสถ์ตามแห่งปารีส ซึ่งงดงามทั้งภายนอกและภายใน เป็นศิลปะแบบ
โกธิกทั้งงามหรือ วัดซึ่งเขาเปิดเป็นแบบอย่างของโกธิกทั้งงามเลิศ และยังมีโบสถ์วิหาร
อื่นๆ ที่งามน่าดูอีกหลายแห่ง แต่ละแห่งล้วนต้องใช้เวลาดูนานๆ ทั้งสิ้น

บรรดาวังต่างๆในปารีส พระราชวงศ์ลูฟวร์เป็นพระราชวังที่สำคัญเพราะใหญ่โต
 แดงดงาม ความสำคัญของพระราชวังนอกจากจะเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์
 ฝรั่งเศสในสมัยก่อน ขณะหนึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของโลกล้วนด้วย ฝีมือ
 ช่างที่สร้างพระราชวังนี้เป็นฝีมือสมัยเรอแนซังส์ ด้านตะวันออกสร้างในศตวรรษที่ ๑๖-๑๗
 แห่งคริสต์กาล ส่วนด้านตะวันตกพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕ และที่ ๑๖ คือเคมซัน

ของในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ แยกออกไปเป็นหลายประเภท จะดูได้ทุกอย่างทุกชนิด
 โดยมีเบอเตยโดยใช้เวลาดูเป็นแรมเดือน ของแต่ละชิ้นมีประวัติยาว ในเรื่องกระบวน
 จดพิพิธภัณฑ์แล้วของยกให้ฝรั่งเศส เขามองปราศรัยมนุษยชาติมากมายนัก การ
 พิพิธภัณฑ์เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ในอดีต ดินแดน อังกฤษและอเมริกาได้ดูมาแล้ว
 เป็นส่วนมาก รู้จักกันในฝรั่งเศสเขาตาคนิก นอกจากที่ลูฟวร์และพิพิธภัณฑ์เมต
 ोनเป็นพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับของภาคตะวันออกกันดาร โดยเฉพาะ "ห้องไทย" ก็มีของ
 แปลกๆน่าชมมิใช่น้อย

ถ้าจะดูเรื่องราวของฝรั่งเศสในยุคปฏิวัติครั้งใหญ่ ก็จะได้เห็นงานที่ใช้ประหาร
 ชีวิตคนนับไม่ถ้วนที่ ถ้ายืนหลับตานึกภาพกลับไปสมัยโน้นก็คงจะเห็นภาพที่น่าสยด
 สยองที่เกิดขึ้น และเห็นภาพพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑ เوابนใหญ่มาตั้งยงสู้พวกกบฏจนตัว
 เองได้เป็นใหญ่เป็นโต ถึงกับตำแหน่งพระเจ้ากรุงปารีส แต่ครั้นแล้วพระศพของพระ
 เจ้าหลุยส์ที่ ๑ มาประดิษฐานอยู่ในนครปารีสนั่นเอง ที่ฝังพระศพพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑
 หูหราน่าดู มีทหารผ่านศึกเฝ้าอยู่เป็นนิจนิรันดร์

ท่ามกลางชุมนุมชนในปารีส มีประตูชัยที่เลื่องชื่อนั่นเป็นอนุสาวรีย์ทหารหาญ
 ของฝรั่งเศส ที่ตรงกลางประตูมีเปลวไฟอันเป็นเหมือนดวงวิญญาณของทหารหาญเหล่า

นั้นถูกโยนอยู่ตลอดเวลา ณ องค์ารยณในมหาสงครามครั้งแรก ทหารไทยได้นำธงไตรรงค์ไปโบกสะบัดอยู่ เมื่อคราวสงครามนามฉลองชัยชนะ

หอสูงแห่งนครปารีสตั้งบนสถานท่นาคอกแห่งหนึ่ง ซึ่งสูงถึง ๓๐๐ เมตร สร้างด้วยเหล็กหนัก ๗๐๐๐ ตัน วันอากาศปรอดโปร่งขึ้นไปชั้น ๓ ของหอสูงนั้นจะเห็นนครปารีสได้สะดวก มีทั้งบันไดและลิฟต์สำหรับขึ้นลงบน มีทั้งรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม เป็นที่สำราญใจพอใช้

พระราชวังแวร์ซายอันหรูหราและกว้างขวางก้นาคู แต่จะต้องออกไปไกลจากนครปารีส คือกรมและสวนตลอดจนรูปภาพต่าง ๆ เขารักษาไว้ในสถานทีที่น่าดูยิ่ง

สิ่งที่ปารีสอดโลกได้ ที่น่าชมก็คือโรงละครใหญ่ ซึ่งสร้างได้งดงามดังดงามนัก ทั้งข้างนอกและข้างในแสดงงามหรูหราโรงละครใดเปรียบเทียบได้ยาก เป็นแหล่งสำคัญของการแผ้วถนวัฒนธรรมของฝรั่งเศส ละครโรงนี้เป็นละครที่ไม่ซ้ำแบบใคร น่าดูอย่างยิ่ง

ความงามของเมืองปารีสคงพรรณนามาน เป็นการพรรณนาโดยย่อ เป็นความรู้สึกจากการไปเมืองปารีสครั้งแรกเท่านั้น ปารีสเป็นแหล่งวัฒนธรรมสำคัญของยุโรป ผู้ใฝ่แสวงหาความรู้ในทางโบราณคดีทุกคนย่อมสนใจ

วันที่ข้าพเจ้าไปถึงกรุงปารีสนั้น เป็นวันที่ ๕ ธันวาคม ในคืนวันนั้นที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีส จัดให้มีการเลี้ยงเนื่องในงานเฉลิมพระชนมพรรษา ท่านองคมนตรีกับข้าพเจ้าไปมาแถวที่ประเทศฝรั่งเศส ในขณะที่บรรดาข้าราชการในสถานเอกอัครราชทูตแห่งนั้นกำลังจะดื่มถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เอง ปรากฏว่าภริยานักพระหนึ่งได้แฉกเข้าเทียบบันไดสถานเอกอัครราชทูต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินจากประเทศฝรั่งเศสมาประทับเป็นประธานในการ

ถวายพระพรครั้น ณ กรุงปารีส ชาวไทยทุกคนที่มาชุมนุมอยู่ ณ ทถนนพากันชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสได้เฝ้าทูตของสมเด็จพระบาทในโอกาสเช่นนั้น ข้าพเจ้าเองได้มีโอกาสไปในงานฉลองเฉลิมพระชนมพรรษาเดียวกันถึงสองประเทศ และในสองประเทศนั้นสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเป็นประธานอยู่ด้วย

ก่อนที่จะจากกรุงปารีสกลับประเทศสวิตซ์ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบกับนายตำรวจที่ทางการประเทศฝรั่งเศสส่งมาถวายความอารักขา ได้คุยกับเขาซักถามเขาถึงเรื่องต่าง ๆ มีข้อสำคัญข้อหนึ่งที่เขากล่าวขึ้น เมื่อคุยกันถึงเรื่องการเที่ยว گردشกันในกรุงปารีสว่า “ผมได้มาประจำบุคคลสำคัญๆ ของประเทศต่างๆ มากแล้ว ไม่เคยเห็นใครเหมือนนายของคุณเลย พระเจ้าแผ่นดินไทยเป็นอย่างนี้ เมืองไทยเจริญแน่ๆ”

คำสรรเสริญพระบารมีของเขาเพียงสั้น ๆ รุดจุกใจและขิงใจยิ่งนัก ทำให้ข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ จึงได้เขียนมาให้ “วงวรรณคดี” ฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา ข้าพเจ้าเดินทางกลับประเทศสวิตซ์โดยรถยนต์อย่างเมือขามา แต่แฉกก็ได้ไปเยี่ยมนครปารีสอีกไม่น้อยกว่า ๔ ครั้ง

ดอกไม้บูชาพระ

ดอกเอ๋ยดอกไม้
เพื่อเตือนใจให้บรรดาสาธุชน
เหมือนดอกไม้เมื่อบานนานก็เหี่ยว
เพราะชีวิตมนุษย์นี้ไม่จีรัง

ซึ่งนำไปพึ่งเทคนันเหตุผล
สำนึกตนว่าชีวิตอนิจจัง
ควรเฉลี่ยวเรื่องชีวิตคิดไว้มั่ง
มิใช่หวังให้พระค่อมกลิ่นหอมเอย ฯ

สวีน

วรรณคดีบาลี

เกษม บุญศรี

คัมภีรพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นทบบรรจุพระพุทธพจน์ คือคำสอนของพระพุทธเจ้า
ท่านแบ่งออกเป็น ๓ ปิฎก คือ ๑. พระวินัยปิฎก ๒. พระสุตตันตปิฎก ๓. พระอภิธรรมปิฎก
พระวินัยปิฎก แบ่งออกอีกเป็น ๕ คัมภีร คือ ๑. คัมภีรอาทกกรรม ๒. คัมภีรปาจิตติยกถ ๓. คัมภีรมหาวรรค ๔. คัมภีรจุลทวารวค ๕. คัมภีรปริวารวรรค เรียกย่อว่า อา. ปา. ม.
จ. ป. อักษรย่อเหล่านี้หัวใจของพระวินัยปิฎกด้วย

คัมภีรอาทกกรรมทศนันทน วาดด้วยลักษณะบทเป็นขอหาม ซึ่งเป็นส่วนแห่งครกบาตร
แบ่งไว้เป็นหมวด หมวดหนึ่ง เรียกว่า ภิกขุวัณโณ สำหรับพระภิกษุ เรียกว่า ภิกขุวัณโณ
สำหรับพระภิกษุหญิง รวมทั้งสองอย่างเรียกว่า มหาวัณโณ คัมภีรมหาวัณโณแบ่งออกเป็น ๒
อาทกกรรม กับ ปาจิตติยกถ ในคัมภีรอาทกกรรมนั้นท่านแบ่งไว้ดังนี้ ๑. เวรณชกถ ๒. ปาวาชกถ ๓. เสดกถ ๔. อนียคกถ

เวรณชกถ ที่ ๑ วาดด้วยเรื่องครั้งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ เมืองเวรณชา
คร่งนั้นมพราหมณ์ผู้หนึ่งชื่อ เวรณชะ ได้ยินกิตติศัพท์ว่า พระพุทธเจ้าผู้ศากยบุตร โคตม
โคตร พร้อมด้วยภิกษุประมาณ ๕๐๐ องค์ มาประทับยังนเพรปุจิมันท์สถาน นครเวรณชา
พอได้โอกาสพราหมณ์เวรณชะจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ทูลโดยปริยาย
ว่า ท่านโคตม! ข้าพเจ้าได้ฟังมาว่า ท่านสมณะโคตมไม่กราบไหว้ ไม่อุปัชฌาย์ ไม่เชื่อเชิญ
พราหมณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ผู้ใหญ่ ท่านสมณะโคตมทำอย่างนี้ไม่เป็นการสมควรเลย พระพุทธ
เจ้าตรัสตอบว่า พราหมณ์! อาตมาไม่มองเห็นผู้ใดในโลกนี้ กับทั้งเทวดา มาร โลก

พรหมโลก สมนะ พรหมณ์ เทวดา มนุษย์ ทุกหมู่เหล่า ที่ควรกราบไหว้ หรือควรดูรับ
หรือควรเชยเชิญให้หนึ่ง เพราะถ้าอาตมากราบไหว้ หรือดูรับ หรือเชยเชิญผู้ใดแล้ว
ศีรษะของผู้นั้นก็จักแตก

แล้วพรหมณ์เจริญชะกัณฑ์เป็นข้อๆ ค่อยไปว่า ท่านสมนะ โคตมเป็นคนไม่มี
รศ ครัสต์ตอบโดยปริยายว่า พรหมณ์! ท่านพูดถูกแล้ว อาตมาหมดรศในกามารมณ
คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส แล้ว อาตมาจะกามารมณได้แล้ว อาตมาไม่เกิดอีกแล้ว
อาตมาทำกามารมณให้เหมือนตาลยอดด้วนแล้ว

พรหมณ์ — ท่านสมนะ โคตม! ท่านแสดงวาทะว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่เป็นอันทำ
ปฏิเสชการทำ

พุทฺธ — พรหมณ์! ท่านพูดถูกแล้ว อาตมางดว่าการไม่ทำทุจริตบาปกรรม
ทุกอย่าง อาตมาปฏิเสชการทำทุจริตบาปกรรมทุกอย่าง

พรหมณ์ — ท่านสมนะ โคตม! ท่านแสดงว่าทุกสิ่งทุกอย่างขาดสูญหมด

พุทฺธ — พรหมณ์! ท่านพูดถูกแล้ว อาตมางดว่า อาตมาจะความโลก
ความโกรธ ความหลงได้ขาดสูญ ความโลก ความโกรธ ความหลงไม่มีแก่อาตมาแล้ว

พรหมณ์ — ท่านสมนะ โคตม! ท่านเป็นคนเกลียดชังสิ่งทั้งหลายหมด

พุทฺธ — พรหมณ์! ท่านพูดถูกแล้ว อาตมาเกลียดชังทุจริตบาปอกุศลทุกอย่าง
ขณชอวาปอกุศลทุจริตแล้ว อาตมาเกลียดชังทน

พรหมณ์ — ท่านสมนะ โคตม! ท่านเป็นคนแนะนำในทางฉิบหาย

พุทฺธ — พรหมณ์! ท่านพูดถูกแล้ว อาตมาแนะนำคนทั้งหลายให้กำจัด
ความโลก ความโกรธ ความหลง ให้ฉิบหาย อาตมาสอนให้คนกำจัดความชั่วเสียให้
พิณาศ

พราหมณ์ — ท่านสมณะโคตม! ท่านเป็นคนดั่งผาญ

พุทฺธ — พราหมณ์! ท่านพูดถูกแล้ว อาตมะเป็นคนดั่งผาญบาปอกุศล
ทุจริตทุกอย่างให้หมดไป

พราหมณ์ — ท่านสมณะโคตม! ท่านเป็นคนไม่ผูกไม่เกิด

พุทฺธ — พราหมณ์! ท่านพูดถูกแล้ว อาตมะไม่ผูกไม่เกิดจริงๆ เพราะอาตมะ
ละความกำหนัด ความโกรธ ความหลง อันเป็นเหตุให้เกิดเสียได้แล้ว อาตมะได้บรรลุ
วิสุทธิ ๓ คือ ปุพเพนิวาสญาณ ความรู้เป็นเหตุระลึกชาติหนหลังของอาตมะได้ ได้บรรลุ
วิสุทธิ ๒ คือ จตุปปาตญาณ ความรู้เป็นเหตุกำหนดรู้ความเกิดความตายของสัตว์อื่นได้
ได้บรรลุวิสุทธิ ๓ คือ อาสวักขยญาณ ความรู้จักทำอาสวะอันเป็นเหตุให้เกิดให้สิ้นได้
เพราะเหตุนี้เราจึงไม่ผูกไม่เกิด

ความจริง เวรภัยพราหมณ์ปรารถนาจะต่อว่าพระพุทฺธเจ้าให้ได้อาย แต่ได้ฟัง
พระองค์ตอบโดยปริยายที่ตนกล่าว พราหมณ์มองไม่เห็นความผิดนั้น พราหมณ์จึงลง
ฉันนิษฐานแน่วแน่ใจตนว่า พระองค์เป็นพระพุทฺธเจ้าจริง พระองค์เป็นผู้ประเสริฐจริง
พระองค์ไม่สมควรจะเคารพสักการะบุคคลใดจริง ตามกตติศัพททชจรไป พราหมณ์ได้
ความเลื่อมใส ประกาศตนเป็นผู้บถพระองค์กับพระธรรมพระสงฆ์เป็นสรณะ ดำรงตน
อยู่ในความเชื่ออย่างตั้งมั่นแน่วแน่เป็นตนไป

ในคัมภีระอาทกกรรมยังแสดงหลักแห่งวินัยไว้ คือ ปาราชิก ๔ ข้อ สังฆาทิเสส
๑๓ ข้อ และ อนิยต ๒ ข้อ อันเป็นส่วนแห่งภิกษุ เรียกว่า ภิกษุจกัณห์ และได้กล่าวถึงข้อ
วินัยอันเป็นส่วนแห่งภิกษุณีไว้ด้วย คือ ปาราชิก ๘ ข้อ สังฆาทิเสส ๑๗ ข้อ เป็นอนจบ
คัมภีระอาทกกรรมเพียงเท่านั้น

นุญนาย — แม่ศรี

ค. แดน

ทำ “เพลงเร็ว” ให้ตัวระบำออกมาจากนินทาตโมตร์

ร้องนุญนาย

๑ นุญนายเอ๋ย	กระบิดกระบวนลอยนวนกริดกราย
กระหลิบกระล่อยเที่ยวลอยชาย	มุ่งมาดคาดหมายอยากดีในชีวิต
แต่ควรทำกลับไม่ทำ	เก็บจำทำบ่อนบิต ๖
๑ บ่อนบิตเอ๋ย	ใส่ร้ายป้ายผิดข้างคิดทุกอัน
คนโน้นไม่ได้คนนั้นชั่ว	ยุให้รำด่าให้รวบั้นหัวแสรังเสกสรร
ริษยาตาเป็นมัน	ช่างขบขันเสียสันดี ๖

ร้องแม่ศรี

๑ แม่ศรีเอ๋ย	แม่ศรีสวยสิน
ดั่งหยาดฟ้ามาดิน	สวยสันสรรพางค์
ใครดักก็รู้ชัด	แต่แสรังดัดเสียทุกอย่าง
เบือนบิตให้ผิดทาง	คุหรูช่างเหินงามเอ๋ย ๖
๑ บ้ายสี่เอ๋ย	บ้ายสี่แปลงสาร
บ้ายให้คนมันลนลาน	จนเสียนงานทำงาน
เห็นใครดักก็ริษยา	เผื่อนินทาทุกแห่งหน
กลัวดักว่าให้ร้อนรน	ชะทำกลเสียจริงเอ๋ย ๖

ออก “เพลงเร็ว” แล้วตากลับไปนินทาตโมตร์

หอสมุดดำรงราชานุภาพ
๑๙๒๕
กรมศิลปากร

“อนันตรายณพนธ์หัตถา จิตรกรคทาจักรสังข”
เสฐียรโกเศศ

๑ - ดรี

คำกลอนซึ่งยกมาอย่างเบ็ดเสร็จของข้างบนนี้ แสดงว่าพระนารายณ์ทรง จิตร คทา
จักร สังข แต่ในหนังสือเก่ากล่าวถึงว่าทรง สังข จิตร คทา และแผ่นดิน เช่น :-

ลิลิตโองการแข่งหน้าว่า	“สมอถ้อยสังขจักรคทาธรณี”
สมุทโฆษคำฉันท์ว่า	“ผู้ทรงจักรคทาธรณี”
คำพากษ์รวมเกียรติ	“สมอถ้อยทวย สังขจักรคทาธรณี”

คำนี้มีสการในตำราสร้างพระพุทธรูป “อันทรงจักรไฟ และสังขคทาธรณี”

ถ้อยแผ่นดินถ้อยอย่างไร เป็นแน่ชัดถ้อยไม่ได้ จึงมีผู้เห็นว่า “คทาธรณี” จะเป็น
“คทาธร” คำหนึ่ง และ “ณ” อีกคำหนึ่ง “คทาธร” แปลว่า “ถ้อยคทา” เท่านั้นเอง “ณ”
นั้น หดงเอา “จักรปาณ” และ “เพชรปาณ” มาได้เขา ถ้าแย้งว่าเป็นเช่นนั้นก็หมาย
ความว่าถ้อยถ้อยตนเอง ไม่ครบถ้อย ถ้อยว่าไม่เอาใจเกาหลังบ้างเลยหรือ เพราะรูป
นารายณ์ที่ทำในอินเดีย ก็เห็นถ้อยถ้อยอย่าง คือ ถ้อยสังข จิตร กับ คทา อีกมีหนึ่ง
เขาทำเป็น “อภัยหัตถ์” เขารูปเหลือใจเกาหลัง ดังที่เขาทำรูปนารายณ์เป็นถ้อยสังข
จักร คทา และดอกบัว (บัวทม) ก็มิ

ที่พระนารายณ์ในรามเกียรติ์ทรงไตร จะคิดเอาครมาจากคำว่า ชาคร ซึ่งแปลว่า
แผ่นดินได้บ้างกระมัง เพราะให้ถ้อยแผ่นดินก็ทำไม่ได้ ที่พระนารายณ์ของอินเดียเหลือ
หัตถ์หนึ่งที่จะเอาใจเกาหลัง ก็เห็นจะเกิดจากเรื่องถ้อยแผ่นดินก็เห็นได้ แต่ที่ต่างรูป

ทำเป็นถ้อยดอกรับ ก็พออนโลมดอกรับว่าเป็นแผ่นดินก็ได้ เพราะแผ่นดินหรือโลกนั้น ใน
 บัณฑิตปรารถนาว่าเดิมเป็นดอกรับของ พระพรหมผู้สร้างในคัมภีร์หนึ่งกล่าว ทรงเกิดมา
 จากดอกรับ ถัดดอกรับหมายความว่าแผ่นดินได้ ขาพเจ้าก็ไม่ประหลาดใจที่นางทิพเกิด
 ในเรื่องลักษณะวงศ์ หรือนางประทุมในบทกล่อมเด็กเกิดในดอกรับ คนที่จะเกิดมาใน
 ดอกรับได้ต้องเป็นคนทพย์ หรือคนพิเศษ หรือไม่ก็ต้องเป็นนางงาม นึกถึงควร เพราะ
 นางงามก็เป็นพวกดอกรับงามนั่นเอง ถ้านางงามเป็นดอกรับก็ไม่ต้องมาจากดอกรับ จะเกิด
 มาจากอื่นไม่ได้ ถูกลูกแล้ว แต่นั่นเขาเปรียบเทียบเท่านั้น ชนคิดมากไปก็เห็นว่า เพียงแต่
 คิดเรื่องพระนารายณ์ถ้อยอะไร ก็เป็นเรื่องพูดเผละเผละไม่เป็นเรื่องทศพรนำเอามาคิด
 มาได้ใจ เพราะไม่ได้ประโยชน์อะไรที่เป็นสิ่งสูงส่งต่างเห็นได้โดยตรงดังนี้

พระนารายณ์ทรงตั้งจักรกธาและดอกรับ หมายความว่าถ้อยอาวุธอยู่สองอย่าง
 เท่านั้น คือ จักร สำหรับขว้างไปตั้งหารศัตรู และคทาดำหรับตีหัวศัตรู ตั้งขึ้นเขาไว้เบา
 ส่วนดอกรับเปลี่ยนเป็นตรี ดั้ด้อยก็เพราะใช้เป็นอาวุธแทงศัตรูได้ อนึ่งจริงเรื่องพระ
 นารายณ์ควรถ้อยอะไร ได้เคยมีพระราชวินิจฉัยในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์
 จะถ้อยอะไรต่าง ๆ ตามเวลาที่ต้องการใช้ตามคราวตามสมัย จะถ้อยอะไรเป็นจับตัว
 วางตายหาควรไม่ ขอพระราชวินิจฉัยสมควรอย่างยิ่ง เพราะในตำราวิชญะไตรปิฎก
 ปรารถน ซึ่งพรหมณ์ ป.ศ. คำศัพท์ มีเมตตาคำมาให้ ถัดว่า พระแสงอาวุธของ
 พระนารายณ์ คือ ๑. ศักดิ์ (หอกขั้ว) ๒. — ทันท์ (ไม้ตะพด) ๓. ขรรค์ ๔. บาศ
 ๕. ธง ๖. คทา (ไม้ตะบอง) ๗. — ตรี ศูล ๘. สังข์ ๙. เทติ (ขวานชนิดหนึ่ง)
 ๑๐. ภินทิ (ดิ่ง) ๑๑. — ลูกศร ๑๒. — ธนู — รวมด้ายกันเป็นทศายุธ คือ อาวุธ
 ๑๐ อย่าง แลตั้งว่าถ้อยอาวุธอะไรก็ได้ ไม่จำเป็นจะเป็น ๕ อย่างตายตัว เหตุที่รูปพระคเณศ
 ซึ่งเป็นตราของกรมศิลปากร มีหนึ่งถ้อยวิชาวุธจึงไม่แปลกอะไร

๒ - จักร

จักรทเป็นอาวุธของพระนารายณ์ มีชื่อเฉพาะว่า จักรจักรพรรดิ หรือ จักรจักร
นารา มีรูปเป็นวงกลมๆ มีคมเป็นจักๆ อย่างฟันเลื่อย อธิบายแทนกบฏ เพราะใครๆ
ก็เคยเห็นและรู้จัก แต่จักรทเป็นเครื่องหมายของทหารบก มีขั้วพนักซ้าย ส่วน
จักรทเป็นเครื่องหมายของทหารเรือ มีขั้วพนักขวา ทศกัณฐ์คงไม่มีความหมายว่าผิด
กันเพราะอะไร เพราะลายขั้วพนักในพระแสงจักรของทศกัณฐ์ ในตราจักรของมหาไทยกั
แต่ในลายจักรของตำรวจนครบาล เป็นขั้วพนักซ้าย ส่วนในเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหา
จักรเป็นขั้วพนักขวา ทศกัณฐ์อาจเป็นเพราะช่างทำผิดไปก็ได้ ทศกัณฐ์เห็นเช่นนั้น ท่าน
ผู้ใหญ่ท่านว่า "ความตึงเครียดนั้นหนา เกากระโยก" ใช้เรียกพวกค้ายศราจารย์
ฝรั่งซึ่งคิดเห็นวาทะของเป็นเช่นนั้นเช่นนั้น ด้วยเหตุที่อย่างนั้นอย่างนั้น แต่ความจริงช่างทำก
ไปตามที่เห็นเขาทำ ช่างวาดความตึงเครียดด้วยว่าเขาเขียนซ้ายหรือขวา ทั้งพระแสงจักร
จริง ๆ ก็ไม่เคยเห็น อันพวกค้ายศราจารย์คิดอะไรก็คิดไปด้วยอาศัยความคิดในความม
แต่ฝ่ายเดียวเท่านั้นเอง เหมือนหนังสือท่านอ้างว่า กรมมน กรมมน ทาจักรเขียนซ้ายเขียน
ขวา ก็เป็นแต่ช่างผู้ทำหยาบคายทำไปให้นาย นายได้ดังที่ต้องการมาใช้กับเงินแล้ว ของนั้น
จะเป็นอย่างไรก็ไม่เอื้อ

"ฉันจะเป็นหมอกความแค้นต่างผู้ทำ อันว่าจักรอย่างฟันเลื่อยนั้น จะเขียนซ้าย
หรือขวาก็เหมือนกัน ดันหนังสือจะเห็นเขียนซ้าย ดอกหนังสือจะเห็นเขียนขวา วาง
เอาทางหนังสือจะเห็นเขียนซ้าย วางเอาออกทางหนังสือจะเห็นเขียนขวา จะหาโทษได้
ข้างว่าทำผิดอย่างใดหาได้ไม่

"เขียนซ้ายถูกหรือขวาก็ถูกฉันกับบอกไม่ได้ ทั้งเป็นฉาบถูกหรือเป็นเลื่อยถูก
กับบอกไม่ได้ บอกได้แต่ถ้าเป็นเลื่อยแล้วต้องหมุน ถ้าไม่หมุนก็ไม่ได้ผล"

“คำว่า ‘จก’ นั้น เป็นภาษาสันสกฤต ภาษาไทยเห็นจะเป็น ‘ก’ แต่เพราะ ‘จก’ ก็มีความไปได้มากกว่า จึงใช้กันเป็นนัย

“พุทธจักร” หมายความว่าวงทอพระพุทธ ‘ธรรมจักร’ หมายถึงวงทอธรรม (ของพระพุทธ) ที่ทำเป็นดอกรัตนเป็นเหตุ ถ้าคิดผูกเดินตามข้อใจ ที่จะเป็นเขา ขัดสมาธิอยู่ในวงกลม ‘อาณัติจักร’ (คืออาณัติจักร) หมายถึงวงทออยู่ในอาณัติแห่งพระมหากษัตริย์ของกษัตริย์ครอบครองอยู่ในวงนั้น

“คำว่า ‘จก’ ใช้ในพระมหากษัตริย์เป็นไปได้อย่าง ที่ทำเป็นจักรวัด (คือ ลูกตอ) นั้น คงใจจะเป็นจักรพรรดิ เพราะท่านมีอำนาจด้วยไปบนรถ ที่ทำเป็นจักรวัดนั้น คงใจจะเป็นพระนารายณ์ เพราะท่านถืออาวุธอย่างนั้น เว้นแต่อาณัติจักรหรืออาณัติจักร นั้นไม่ทำรูป ถ้าจะคิดผูกเดินตามข้อใจ ที่จะเป็นมณฑลทออยู่ในวงกลม

“จักรอะไรที่ทอที่ไหน ๆ ก็นึกเอาจักรวัดซึ่งพระนารายณ์ถือไปใช้ทรงนั้น ด้วย เป็นของมีอำนาจมาก

“ทจกจกเป็นพณเดโช กตจะมาเป็นชนในเมืองไทยเราเอง เพราะคำ จก มาโดนเข้ากับคำ จก ของเรา ทางอินเดีย จก จก นึกตัวอย่างไม่ออกเลย”

ที่ท่านผู้ใหญ่นึกได้ว่าข้างต้นว่า “พระแสงต่าง ๆ ตามที่ท่านคิดนั้นถูกแล้ว” เรืองทกคณนมอยายน

พระแสงดาบที่มอยู่ในราชพิภพนั้นมากมาย เห็นจะคล้ายกับเรื่อง พระราช ตัญจักร ซึ่งจะทรงพระกรุณาพระราชทานผู้ใดก็ได้ พระแสงต่างองค์เทียบได้กับพระตรา อย่างพระมหาโอการ เป็นของประจำพระองค์ พระแสงพระราชทานเจ้านายแม่ทัพ ข้าราชการผู้ใหญ่ เทียบได้กับพระราชตัญจักรที่พระราชทานไปประจำตัวผู้ได้รับพระราชทานนั้น

คนลวน

ล. ณ อยุธยา

(ถอดจาก The Gardener ของ Rabhindranath Tagore)

Your questioning eyes are sad. They seek to know my meaning as the moon would fathom the sea.

ต้องเนตรนัย้องถามนงนารั้ว
วาพเนนไฉนมองให้ชัด

ช่างรอนเฝ้าใครจะตรึงนัย
เหมอนแสงจันทร์ต้องวณนพ

I have bared my life before your eyes from end to end, with nothing hidden or held back. That is why you know me not.

อันชีวิตของฟใดคแผ่
ไม่มดงบังบังหวงซ่อนซบ
ไม่รู้จกเข้าใจในตัวฟ

ให้ม่งแม่มองแต่ต้นไปจนจบ
กตบเป็นเหตุให้พบวณ้องยา

If it were only a gem, I could break it into a hundred pieces and string them into chain to put on your neck.

จะทุบสลายเดี่ยวร้อยเบนนร้อยมา

หากชวตเบนนมณอนมค
ประดับคชชวญดาของพชาย

If it were only a flower, round and small and sweet, I could pluck it from its stem to set it in your hair.

หรือชพพเนนดวดอกไม้น้อย
จะปลิดจากก้านให้ไม่เสียตาย

เกสรสร้อยหอมทวนชวนมนหมาย
เพื่อโฉมฉายเดี่ยวเกศางามตาครัน

But it is a heart, my beloved. Where are its shores and its bottom?

แต่เป็นดวงหทัยส่ายใจเอ๋ย

ดังเฉยกว้างยาวนระดาวสวรรค์

You know not the limits of this kingdom, still you are its queen.

เจ้าไม่รู้เขตแดนดินนิน

แต่จอมขวัญคือนางพระยาครองธานี

If it were only a moment of pleasure it would flower in an easy smile, and you could see it and read it in a moment.

ถ้าใจเป็นครู่ขณะระเร้งสุข
แสดของรักคงประจักษ์แจ่มคด

คงจะปลุกยมนวนสรวดระวี
อ่านใจพอออกได้ในทันใด

If it were merely a pain it would melt in limpid tears, reflecting its inmost secret without a word.

ถ้าใจเป็นความทุกข์ระทกท้อ
ซึ่งต้องซึ้งถึงเรื่อตบคืบหัวใจ

ก็ยิ่งพองละลายด้วยน้ำเนตรได้
ไม่ตอ้งใช้ถ้อยคำพร่ำพรอดนุช

But it is love, my beloved.

Its pleasure and pain are boundless,

And endless its wants and wealth.

แต่หรือคือรักนระส่ายสม
กามสุขคนหาหาหวรรค

ย่อมบันเทิงทุกขรอนไม่สิ้นสุด
ไม่ยอมหยุดยั้งจบทวภพเรา

It is so near to you as your life, but you can never wholly know it.

อันรักของพี่ไซ้ร้อยใกล้ของ
แต่กระหนงามชื่นยังม่นเมา

เหมือนชีพของขวัญใจอยู่ใกล้เจ้า
ไม่เคยเข้าใจประจักษ์ความรักเอย

ก้นเมี่ยง

จิตร ภูมิศักดิ์

คำ 'ก้นเมี่ยง' ที่ยกมาเป็นชื่อเรื่องนี้ มีปรากฏอยู่ในหนังสือมหาชาติคำหลวง
กัณฑ์ทศพร อันเป็นกัณฑ์ที่เชื่อกันว่าแต่งในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ คำนี้
ในความตอนที่พวกข้าราชการจะพากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ นิโครธาราม ดังนี้ :-

"อันว่าพระสากยราชทั้งหลาย ก็ใช้เด็กชายชาวเมืองหมูป่าว แลเด็กหญิง
ถ้าวขาววอง ก็ดี อันก้นมยงทักแท้ ให้แต่งแ่งดูงาม ตามกันไปเป็นอาทิแลฯ"

(มหาชาติคำหลวง ฉบับโรงพิมพ์ไท พ.ศ. ๒๔๖๐ หน้า ๓ บรรทัด ๑๓-๑๔)

ก้นเมี่ยง คำนี้เคยเป็นศัพท์สันนิษฐานกันจนถกเถียงกันมาตั้งแต่
สมัยก่อน เช่นมีบางท่านอธิบายว่า ก้นเมี่ยง มาจากคำว่า เมี่ยง อย่างมองเมี่ยง แล้ว
เติมอุปสรรค "ก้น" เข้าไปเป็น "ก้นเมี่ยง" อย่างคำไทย เป็น ก้นโหย (กรรโหย) หรือ
บางทีเติมอุปสรรค "ขร" เป็น ขรเมี่ยง ก็มาอธิบายกันมาเพ่งมาก เพราะว่าตามกฎเกณฑ์
ก็ถูกต้อง และแปลกก็ดูความดี อันก้นมยงทักแท้ ก็คือ "อันมองคดียังอ่อนท้อแท้" แต่
ถึงกระนั้นถกเถียงกันก็ยังไม่หยุดยั้งการค้นคว้าสันนิษฐาน ในที่สุดก็มาตกลงกันใน
ปัจจุบันนี้ว่า :

"ก้นเมี่ยง น. เด็ก. เช่น อันก้นเมี่ยงทักแท้ (ม. คำหลวง กุมาร).

(ข. เกมวง : เด็ก)"

ตามที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เมื่อเป็นดังนี้ ร่ายวรรคที่เรา
กำลังกล่าวถึงก็ต้องแปลใหม่ว่า "อันเด็กอ่อนท้อแท้" ซึ่งก็ดูความดีอีกเหมือนกัน จะ
แปลอย่างไรนั้นก็ดูความถนุ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ที่มาของคำ ก้นเมี่ยง ว่ามาจาก เกมวง

ของเขมรนั้น ชวนให้เข้าใจว่า ไทยเราแต่ง เกมม เป็นกนเมียง ความจริงทว่าชวนให้
เข้าใจน้อยลงไป และยังคงมีหลายท่านที่เดาว่าเข้าใจอย่างนั้น ซึ่งจะโทษใครไม่ได้เลย
นอกจากพจนานุกรมยังบกพร่อง แม้พจนานุกรมอ้างตัวอย่างข้างต้นว่ามาจากกณ
กุมาร ก็รู้สึกว่าจะคลาดเคลื่อนไป

การเทียบเคียงคำระหว่างภาษาเขมร เข้าใจว่าอายุของคำเป็นดังสำคัญอย่างหนึ่ง
เพราะภาษาแต่ละภาษาย่อมเพี้ยนไปตามกาลทั้งเสียงสระและพยัญชนะ เช่นคำว่า ออก
ของเราเดียน ดมยฺสฺ ไซทยฺตอนตนเป็น โอค อย่างนี้เป็นต้น คำ เกมม ในภาษาเขมร
ที่แปลว่าเด็กนั้น เป็นคำเขมรดมยฺบจฺบุณ จะนำไปเทียบกับ กนเมียง ในมหาชาติคำ
หลวง ซึ่งแต่งตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๒๕ นั้น น่าจะไม่ต้องตามหลักการเทียบเคียงทางวิชา
นิรุกติศาสตร์ ถ้าหากเมื่อคำว่า เกมม เป็นคำใหม่เพิ่งใช้กันในเมืองเขมรดกเมือร้อยปี
มานี้เอง เราเทียบเกอหรือ กนเมียง ในมหาชาติคำหลวงถ้าจะเทียบกับเขมรดกเมือร้อยปี
กับคำที่แปลว่าเด็กของเขมรในเรือน พ.ศ. ๒๐๐๐ ด้วยกัน เมื่อเราเข้าใจว่า กนเมียง
น่าจะมาจาก เกมม ก็ต้องสงสัยว่าคำ เกมม นั้นไปให้ได้อายุพอกับมหาชาติคำหลวง
ซึ่งข้าพเจ้าขอเสนอหลักฐานเท่าที่คนได้มาแต่งดังนี้ :

๑. ดมยฺกอนพระนครหลวง (époque préangkorienne) คือนับตั้งแต่กลาง
ศตวรรษที่ ๑๕ ขึ้นไป ดมยฺนเรียกเด็กว่า : กนเมง มีตัวอย่างอยู่ที่จารึกพระศุหาหลวง
เป็นต้น

๒. ดมยฺพระนครหลวง (époque angkorienne) นับแต่กลางศตวรรษที่ ๑๕ ถึง
มาจนเขมรทงพระนครหลวงเมื่อศตวรรษที่ ๒๐ ดมยฺนคำ กนเมง แปลรูปไปใช้ อัมสระ
ย แทนสระ เอ เป็น : กนเมยฺ บางครั้งก็ใช้ ง ตั้งโยค : กนเมยง

๓. ดมยฺกลาง นับหลังจากทงพระนครหลวงมาจนปลายศตวรรษที่ ๒๓ อัมสระ
ย ยังคงอยู่ตามเดิม ใช้กันว่า กนเมยฺ เวื่อยมาจนต้นศตวรรษที่ ๒๓ อัมสระ ย หายไป
เหลือรูป เกมม ใช้กันมาจนบัดนี้

คราวนั้นมาพิจารณาคำ กนฺมยง ของเรา คำนี้ปรากฏในภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๕ คือในสมัยกลางของเขมร รูปคำเขมรสมัยนั้นคือ “กนฺมยง” ไทยเรารับมาใช้เป็น “กนฺมยง” ตรงตัว หาได้ดัดแปลงอย่างใดไม่ และมีใช้ไทยขโมยคำ เขมร ของเขมรมาแสดง ถึงทพจนานุกรมชวนให้เข้าใจ

คำจำพวกที่เขมรโบราณใช้คือสระ ย แทนสระ เอ ของภาษาปัจจุบันที่ยังตกค้างอยู่ในเมืองไทยนั้นมีอีกหลายคำ เช่น เตียง ที่แปลว่า ฐ อย่างคำว่าไม่เตียงสา คำนี้ พจนานุกรมให้คำอธิบายไว้ว่า:

“เตียง ๓ ก. ฐ เช่น มาจะไปให้ตเตียงถนัด. (ช. ฐิง). (ม. คำหัตถวงทานกถิต)”

เตียง ความจริงเป็นรูปคำเขมรสมัยพระนครหลวง: ดยง. ต่อมาสมัยกลางตอนปลายเปลี่ยนเป็น ดย คอยก ย อิมสระชนเป็น อี แล้วกลายมาเป็น ฐิง ในสมัยใหม่ “ศิลาจารึกนครวัด” ฉบับภาษาเขมร พระราชบัณฑิตยสถานพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ มีตัวอย่างคำ ดยง. ดย และ ฐิง ตลอดจนดยงดยงดยง

นอกจาก เตียง ก็ยังมีคำ เปรียง (อย่าง เปรียงขอพระโค คือ นามัน-), เณียน (ฝั่งน้ำ), เณวียง (ซ้าย) คำพวกนี้เป็นรูปเขมรโบราณสมัยพระนครหลวงลงมาจากสมัยกลางทงหน: ปฺรยง, ดฺนฺยร, ดฺดฺยง รูปคำเขมรปัจจุบันใช้ เอ แทนหมด เป็น เปร้ง, ดฺนง, เณว, ดงนเบนคน

เท่าที่เขียนมานี้ ทำให้รู้ถึงว่าพจนานุกรมไทยขาดสิ่งสำคัญไปอย่างหนึ่ง คือ การบอกสมัยของคำที่เราได้มา ในพจนานุกรมของฝรั่ง เขามักบอกไว้ละเอียดตลอดเสมอ ดังที่เราเห็นกันอยู่แล้ว การชำระพจนานุกรมฉบับต่อไปถ้าจะเพิ่มเติมขึ้น คงจะมีประโยชน์ไม่น้อย แต่ก็น่าเห็นใจคณะกรรมการที่จะต้องชวนช่วยมากล้นหน้อย ทั้งคำรับคำราในเมืองไทยก็หายากเต็มที.

ขอจบเรื่อง “กนฺมยง” เพียงเท่านี้

รามายณะ ของ วาลมீกิ

สุกร ผลชีวิติน

(ต่อจากฉบับที่ ๓๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๕)

ดมยหนิงเหนอผงนา	นามา
ดรมยเมองดอ	เดองกว้าง
โกศดยอสมณญา	เร็กออย
นาไรให้ข้าวส้าง	รนมย
นคเรศดมญะอ้าง	อโย ชยาแด
มนพระทรงสร้างดม	แตก
เกยรติไกรเกริกในโด	การาษฏร
เรงรนครกรครนด	ทกขผอง
ราชาชานคณ	นามกร
ทศรตนครประคอง	คบหนา
พระปฏิสังขรณ์	นคเรศ
ราวพระอินทรสร้างหล้า	แห่ดงดอรรค
พระทยพระทอมเออ	อาร
ทรงรภการะชรรม	เทียงทง
พระทยพระไครมี	โอรัส
เพอสมพงค์ไทยง	ออยง

พระศรีพระเจดีย์	พิชกรรม
ครองคกจ้งพระองค์	ครัดพร้อม
วดีษฐิมน้ำ	นาญเวท
และหม่อมพราหมณ์เฒ่าด้อม	รอบองค์
พระทรงปรารภด้วย	คณาจารย์
“โอไรเราจ้านง	จักได้
ท่อนส้มประดั่งคีมาน	จิ้งมั่ง
ทำพิชเช่นไท่	เทพธรวง”
พด้นพระวดีษฐิเอน	อัครทูต
แทนพดุมทางปวง	ทนน
“โอพระราชน้องกร	เกิดแน่
ด้อมประดั่งคทาอหม่น	มั่งหวัง”
ดัดบปโรหิตด้วย	ปรีดี
ทศรถพระจ้งยัง	อมาตย์ให้
ครระเตรียมขังพิช	กรรมค้อน
คังพ้อพราหมณ์เฒ่าไซ้	ดังภาร
เด็จกัณฑ์ทุกหนาท	มอบหมาย
เด็ยดังเด็ยทาการ	กักกอง
ปโรหิตวดีษฐิ์สหาย	พราหมณ์ต่าง
เขาพิชพร้อมพร้อม	พรอภันตร

พระทรงปฏิบัตินี้	ตามได้ย	คำศัพท์
นาถิกทรงผู้คณ	คองคอง	
เพาะพงผู้คณใน	เพิงพั่ง	
เพอพระจะได้	บาปสลาย	
ทวยเทพคนขรรพทง	ดิศา	
มหาธิทททททท	เรียดอม	
รอบองค์พระผู้สลา	ปนาโลก	
ทุกทาทงทอยนอม	นอบทุด	
“โอพระพรหมเมศผู้	เพิงณาน	
เราถูกรุกรานพน	ทุกขเท	
จากราพนซึ่งพระประทาน	พรดิศา	
เหลอเรียวแรงแควแม่	รบนัน	
บคตพิษณเรอง	รคัม	
มาสู่สลาทน	สคัมกอย	
พระจังกดาจวาท	กัมเทพ	
คนขรรพทททท	ใหญ่ผอง	
“คดากถว้เกิดทานผู้	ประพคิธรรม	
เรากู้โลกของ	มนุษย์ต่าง	
ชีพราพนและช่วยบา	รุงโลก	
ปลดทุกขเทพกณผู้วาง	ผู้ขณัน	

คำสัตย์คารต์แด้ว	พิษณ
พระซึ่งชมใจอน	เอกเท
ทรงชัยไคร่ครองด	แดนเกิด
มนุษย์โลกนินแด	แหล่งไหน ?
พระผู้เนตรเม้นกดับ	บัทมา
ทรงแบ่งพระภาคไป	สืบ
แล้วทรงไคร่ครองหา	บิตุเรศ
ทศรถเลือกแล้วหม่น	เหมาะไซ
ท่ามกดวงเพลิงพลุ่งไฟดัง	พลันมี
อสูรหนึ่งตัวเคียบโต	ผุดแพรว
พราวตาพราวรังสี	ดุจดั่งว้าง
พลาญภาพกร้าวแกดัว	กิริยา
ต้องแขนเขาโอบอุ้ม	ผอบทอง
ปายาสทิพโยธา	ชิดไว้
ประหนึ่งประทับประคอง	เมื่อยรัก
แล้วประกาศก้องให้	ดังับสาร
“จงรับปายาสนี้	เกิดขรร มราชแด
ปวงเทพปรงประทาน	เพอด้ร้าง
ทายาทประดำทสัน	คิสุข
ดับดาบไซคณันร้าง	โรคผอง

หนังสือ THE ANCIENT KHMER EMPIRE

ของ Lawrence Palmer Briggs

เรื่อง “ปราสาทหินพิมาย”

หม่อมราชวงศ์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล

หนังสือเกี่ยวกับโบราณคดีทางแถบบ้านเราเล่มหนึ่ง ชื่อ The Ancient Khmer Empire ของ Lawrence Palmer Briggs ซึ่ง American Philosophical Society พิมพ์ขึ้นในปี ๑๙๕๑ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับประเทศเขมรโบราณไว้มาก หนังสือเกี่ยวกับเมืองเขมรในภาษาอังกฤษที่เขียนดี ๆ หาอ่านได้ยาก โดยมากมักจะเป็นภาษาฝรั่งเศส เพราะชาวฝรั่งเศสสนใจเรื่องราวทางแถบนี้มากกว่าคนอื่น แม้แต่ทางไทยเราเองก็น้อยกว่าฝรั่งเศส

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือขนาดใหญ่ พิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ตทองเต็ม หน้าถึง ๒๘๕ หน้า มีรูปภาพ ๕๘ รูป แผนผัง ๒๒ รูป และรูปแผนที่ ๑๗ รูป ราคาขายในสหรัฐอเมริกา ๖ เหรียญ

เรื่องราวทั้งหมดเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเขมรโบราณ ซึ่งเจริญรุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรม โดยเฉพาะฝีมือการช่าง การสร้างด้วยหินอันมหัศจรรย์ นาคศิขรวิชัย และการสลักหินด้วยภาพอันวิจิตรบรรจง มีนครธม นครวัด ปราสาทหินพิมาย ที่เขาพนมรุ้ง ที่เขาพระวิหาร ฯลฯ อันเป็นวัฒนธรรมของเขมรโบราณ แต่ในที่จะขอนำมาถกเฉพาะเรื่องพิมายเรื่องเดียวเท่านั้น ส่วนเรื่องอื่น ๆ จะได้นำมาถกและวิจารณ์ในโอกาสหลัง

← ไตรโลกวิชัย

← วชิรสัตว์

← ภาพทรงพระมาน
ทำวมหาชมพู

ผู้แต่งหนังสือเล่มนี้คือนาย Briggs ซึ่งเคยเป็นกงสุลอเมริกันประจำไซ่ง่อนระหว่าง
ปี ค.ศ. ๑๘๙๔ ถึง ๑๙๑๗ และได้ย้ายไปประจำที่เมืองยางกง ประเทศพม่า ระหว่างปี
๑๙๑๗ ถึง ๑๙๒๐ ได้เที่ยวดูปราสาทหินเหล่านี้และได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับเมืองเขมร
ที่ชาวฝรั่งเศสแต่งไว้มาก มีจดหมายเหตุของ École Française d' Extrême-Orient ที่
Hanoi ของ Musée Guimet ที่ Paris และเรื่องราวที่นักปราชญ์ฝรั่งเศสได้ค้นคว้าไว้มาก
ในเรื่องของ Marchal และ Coedès เป็นต้น ก็ยังได้ทำการค้นคว้าเรื่องนี้ในห้องสมุดแห่ง
มหาวิทยาลัยเคดิลฟอเรีย และ ใน Library Congress อีกด้วย

Dr. Robert Heine Geldern นักประวัติศาสตร์ซึ่งมีชื่อเสียงเกี่ยวกับ "บูรพา
อาณานิคม" ซึ่งพำนักอยู่ในนครเวียนนา ประเทศออสเตรีย เป็นผู้เขียนคานา ในคานาน
นี้กล่าวว่า "การที่ชาวอเมริกันได้เขียนประวัติศาสตร์ของเขมรโบราณขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ
และพิมพ์แพร่หลายในสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ จะทำให้นักศึกษาชาวอเมริกันเพิ่งได้ในเรื่อง
เกี่ยวกับเมืองเขมรมากขึ้นตามที่ควรจะได้รับเอาใจได้"

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงลักษณะการปกครองของเขมรโบราณตั้งแต่อาณาจักรฟูนัน
หรือพนมดงเด็งคริสต์ศตวรรษที่ ๑ เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงสมัยที่ไทยอยุธยาได้โค่นล้ม
ใน ค.ศ. ๑๔๓๑ ทำให้เขมรต้องย้ายนครหลวงลงไปตั้งอยู่ที่เมืองพนมเปญ จนทราบเท่า
ทุกวันนี้

Mr. Briggs ได้เล่าประวัติเขมรในสมัยอาณาจักรฟูนันหรือพนมอย่างละเอียดลออ
ในบทที่ ๑ ในบทที่ ๒ กล่าวถึงอาณาจักรเจนละ ตั้งแต่พระเจ้าภวรวรมันที่ ๑ เจ้าครอง
อาณาจักรเจนละและฟูนัน เหตุการณ์ในรัชกาลนี้ และรัชกาลพระเจ้ามเหศวรวรมัน
พระเจ้าอโศกาวรมันที่ ๑ ไปจนรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ ในบทที่ ๓ กล่าวถึงอาณาจักร
กัมพูชา ในรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ ที่ ๓ พระเจ้าอินทรวรมันที่ ๑ พระเจ้า

ยโศวรมนที่ ๓ ไปจนถึงพระเจ้าชัยวรมนที่ ๗ และจบลงด้วยความเสื่อมของพระนคร
และสาเหตุแห่งความเสื่อมถอยเป็นที่สุด

คงได้กล่าวไว้แล้วว่าหนังสือเล่มใหญ่ บรรยายความละเอียดมาก ไม่สามารถ
จะนำมาบรรยายได้ให้หมดในหน้าของวงวรรณคดีได้ จึงได้เลือกเฉพาะเรื่อง "พิมาย"
อันเป็นปราสาทหินที่อยู่ในเมืองไทยมาพิจารณาแต่เรื่องเดียวก่อน

ในหนังสือ "The Ancient Khmer Empire" บทที่ ๓ ที่กล่าวถึงอาณาจักร
"กัมพูชา" หน้า ๓๘๐ - ๓๘๓ และ ๓๘๖ ได้กล่าวถึงเรื่องเมืองพิมายไว้ว่า เมืองพิมาย
หรือพิมาย หรืออาจจะเขียนพิมายประ โปราณ อยู่ห่างจากเมืองโคราชประมาณ ๕๕ ไมล์
(๘๘ กิโลเมตร) Mr. Briggs ได้กล่าวคล้าย ๆ กันว่า "เมืองพิมายน้อยทางตอน
สุด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสยาม และไม่เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส เคยทำ
ให้ความเข้าใจได้ การสืบสวนค้นคว้าเรื่องราวของพิมายมิได้เป็นไปโดยกว้างขวางตามที่
ควรจะเป็น เช่น โบราณสถานแห่งอื่นในประเทศเขมรซึ่งเป็นของฝรั่งเศส เพราะฝรั่งเศส
เป็นชาติที่มีความรู้ในทางโบราณคดี และเป็นผู้รู้จักศึกษาและทำนุบำรุงของเก่า ทำให้
ผู้ใดสนใจในการศึกษารูคุณค่าของปราสาทหินพิมายน้อยไป เพราะพิมายเป็นปราสาท
หินแห่งหนึ่งของเขมรได้สร้างไว้ด้วยฝีมือของกษัตริย์กัมพูชา"

ผู้เขียนกล่าวว่าปราสาทหินพิมายนั้นหน้าตาสวยงาม และว่าที่เห็นไปเช่นนี้นักเห็นจะ
เป็นด้วยประสงค์จะให้เห็นไปสู่พระนครหลวงอยุธยาได้ และนครพิมายนั้นคงจะได้เป็นที่
อยู่ของผู้สำเร็จราชการเขมรผู้คุมครองดินแดนส่วนนี้ หรือมีพระที่นั่งจะเป็นราชานถ
ประทับชั่วคราวของพระราชเขมรทางด่านเหนือสุดของประเทศเขมร โบราณสถานอาจเป็นได้

Mr. Briggs กล่าวว่า พระปรางค์องค์กลางนั้นงาม มีประตูเข้าออกได้ทั้งสี่ทิศ มี
มุขยื่นออกไปทุกทิศ แต่ทางทิศใต้เป็นทางยาวเข้ามาแต่ประตู ตัวพระปรางค์ยังคงอยู่
ในสภาพที่ดูดีอย่างดี มีมณฑปประดิษฐานปราสาทหิน ประดับตกแต่งมณฑป มีลักษณะ

คล้ายคลึงกับปราสาทหินนครวัดมาก และอาจเป็นแบบอย่างของไทยนำมาสร้างพระปรางค์
ก้นนี้ได้

เมื่อช่างที่ส่งมาตรวจดูในหินนั้น Mr. Briggs กล่าวว่า “งามอย่างยอดเยี่ยม”
และได้แสดงความเห็นของ Aymonier ไว้ว่า “เมื่อช่างที่ส่งมาตรวจดูปราสาทหินนั้น เป็นฝีมือ
ช่างชั้นเยี่ยม ทำอย่างประณีตบรรจงเป็นที่สุด เป็นฝีมือช่างสมัยเดียวกันกับนครวัด ชุม
ประดิษฐานหน้าทางทิศใต้ ซึ่งเป็นประตูสำคัญและตั้งเป็นรูปพระพุทธรูปประทับอยู่
บนบัลลังก์ (dragon) มีพระเศียร และพนักงาติดต่อกันอยู่แวดล้อม ประดิษฐาน
ตะวันออกเป็นรูปเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ มี ๓ เศียร ๘ กร แวดล้อมด้วยบริวาร
ราว ๒๐ คน ยืนบนซากของศพ ๒ ศพ ทนทานเขาหาหน่อหน่อหลังข้างอีกคอหนึ่ง ทางด้าน
ตะวันตกตั้งเป็นรูปคนยืนบนบริวารแวดล้อมพร้อมด้วยเครื่องดนตรี พวงกระบี่และหม้อคน
ทางด้านเหนือเป็นรูปเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ มี ๓ เศียร ๖ กร มีบริวารแวดล้อม
เช่นเดียวกัน และ Mr. Briggs ได้กล่าวไว้ในตอนท้ายเรื่องว่า “รูปสลักเรื่องราวในพระ
พุทธรูปศาสนาพราหมณ์ น่าจะได้มีการดัดแปลงแก้ไขจากรูปในศาสนาพราหมณ์ ในรัชกาล
พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๓ เป็นแน่”

ภาพสลักลวดลายที่ Mr. Briggs กล่าวไว้ว่างามยอดเยี่ยมนั้น งามจริงสมกับที่
ได้กล่าวไว้ และที่ว่าฝีมือช่างสลักหินปราสาทที่พินายนี้เป็นฝีมือช่างชั้นเยี่ยม ทำอย่าง
ประณีตบรรจงเป็นที่สุด เป็นฝีมือช่างสมัยเดียวกันกับนครวัดนั้น น่าจะถูกต้อง ลวดลาย
ของภาพทั้ง ๔ ทิศที่อธิบายนั้น ผิดกับที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาและได้ไปเห็นมาด้วยตนเอง
ประกอบกับที่ศาสตราจารย์ จอร์จ เซเดส์ ได้อธิบายไว้ด้วย

ตามที่ข้าพเจ้าได้ทราบมานั้น ตามประกอบส่วนบนกรอบประตูปราสาทหินด้านใต้
ตอนภายนอกเป็นรูปพระพุทธรูปประทับอยู่ใต้ต้นโพธิ์ ลักษณะเป็นพระพุทธรูปปางมาร
วิชัย เบื้องล่างพระพุทธรูป เป็นไพร่พลของพระยามารที่มาผจญ เป็นเรื่องราวที่อยู่ใน

และตามที่ Mr. Briggs ได้กล่าวไว้ในตอนท้ายว่า “รูปสลักเรื่องราวในพระพุทธรูปค่านาทพมายนั้น น่าจะได้มีการดัดแปลงแก้ไขจากรูปในค่านาพราหมณ์ในรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันเป็นต้น ๑ เป็นต้น” นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าน่าจะถูกต้อง เพราะปราสาทหินที่เมืองพมายนั้นคงจะได้ทำและจารึกเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาทางฝ่ายมหายานเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับพราหมณ์เลย เพราะลวดลายต่าง ๆ บรรดาไม้ใช้ลวดลายดัดแปลงใหม่อย่างที่ปรากฏ ณ ปราสาทหินหมู่นครวัดและนครธม ลวดลายอื่น ๆ ที่มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับรามเกียรติ์ เป็นรูปแปลงปราสาทหินและเป็นเรื่องการสงครามเป็นต้น จึงเข้าใจว่าคงจะสร้างเพียงในพระพุทธรูปค่านาพมายเท่านั้นโดยไม่มีที่สงสัย

ในท้ายเรื่อง Mr. Briggs ได้กล่าวถึงอายุของปราสาทหินไว้ โดยอ้างจารึกที่พมาย ซึ่งศาสตราจารย์เซเดสอ้างไว้ว่า ในปี พ.ศ. ๑๓๐๘ ปีที่ ๒ ในรัชกาลพระเจ้าชัยวรมัน และอ้างไว้ด้วยว่าชื่อเมือง “พมายปุระ” นั้น มีปรากฏอยู่ในรัชกาลพระเจ้าอสูรยวรมันที่ ๑ แห่งอาณาจักรเจนละแล้ว เข้าใจว่าเขมรคงจะได้ครอบครองเขตนมาแต่ครั้งนั้น

เรื่อง ปราสาทหินพมาย ที่นามาจารณ เป็นเพียงส่วนน้อยในหนังสือ “The Ancient Khmer Empire” ที่ Lawrence Palmer Briggs ได้เขียนขึ้นไว้ ความจริงยังมีเรื่องอื่น ๆ ออกมาก เช่น ปราสาทหินที่เขาวะวิหาร ปราสาทหินทวดภู และที่เขาพนมวัง เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่อยู่ที่นครวัดและนครธม พมายเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น หากมีโอกาส ข้าพเจ้าจะได้วิจารณ์เรื่องอื่นในหนังสือนี้อีก

อนึ่ง ข้าพเจ้าขอขอบคุณหลวงบริบาลมรดกแห่งชาติ แห่งกรมศิลปากรไว้ ณ ที่นี้ ในฐานที่ไย้มหนังสือเล่มนี้อ่าน และขแรงให้ความสว่างไสวในเรื่องเกี่ยวกับเมืองพมายนี้ด้วย.

ข่าววรรณคดี

“วรรณคดี” ได้ทราบข่าวที่นายนิติในวงวรรณคดีของชาติว่า บดิน
ดำรงวัฒนธรรมทางวรรณกรรมธำมณธรรมแห่งชาติได้ประกาศประกวดบทประพันธ์
เรื่อง “การรักชาติของเรา” ขึ้น โดยให้บุคคลทั่วไปแต่งส่งเข้าประกวด การประกวด
ครั้งนี้ได้แบ่งประเภทคำประพันธ์ออกเป็นสองประเภท คือ ร้อยแก้ว และ ร้อยกรอง
ร้อยแก้วให้แต่งเป็นพรรณนาโวหาร & ถึง ๕ หน้ากระดาษพิมพ์ ในอัตราหน้าละ ๓๒
บรรทัด ร้อยกรองให้แต่งเป็นกลอนสุภาพ กำหนดไว้ ๖๐ ถึง ๘๐ คำกลอน ผู้ประกวด
จะแต่งส่งทั้งสองประเภทก็ได้

ในการประกวดครั้งนี้ทางธำมณธรรมได้กำหนดรางวัลไว้ประเภทละ ๓ รางวัล
คือ รางวัลที่ ๑ เงิน ๒,๕๐๐ บาท รางวัลที่ ๒ เงิน ๑,๕๐๐ บาท และรางวัลที่ ๓ เงิน
๑,๐๐๐ บาท บทประพันธ์จะส่งเข้าประกวดต้องพิมพ์ติดหรือเขียนด้วยหมึกให้อ่านง่าย
ทำเป็นสองชุด ให้ทำกระดาษปะหน้าบอกชื่อผู้แต่งไว้แผ่นหนึ่งต่างหาก และให้ส่งถึง
ธำมณธรรมทางวรรณกรรม ธำมณธรรมแห่งชาติ บ้านสันติภาพ ถนนพิษณุโลก
ภายในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ศกนี้ ในเวลาราชการ

อนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ศกนี้ ธำมณธรรมทางวรรณกรรมธำมณธรรม
แห่งชาติได้จัดให้จัดงานวันระลึก “พระราม ๖” เนื่องในวันคล้ายกับวันสวรรคต
ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้น โดยมีอธิบดีกรมศิลปากรกล่าวต้อนรับ
ประธานธำมณธรรมทางวรรณกรรมธำมณธรรมแห่งชาติกล่าวเปิดงานและจัด
และนายชินติ อยู่โพธิ์ บรรยายเรื่องนาฏศิลป์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
แล้วมีการแสดงนาฏศิลป์เรื่องตัวตัวอื่นบนบทพระราชนิพนธ์

ดวงวรรณคดีเห็นวาคากถาเป็นงานวรรณคดีพระราม ๖ ของพระราชธรรมนิเทศ
 ปรุชานด้านกวีฉนวนธรรม เป็นข้อความที่น่าสนใจ จึงได้นำมาลงไว้ ณ ที่
 วนนเป็นวนนกรบรอบบัท ๒๗ แห่งวนนศวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
 เจ้าอยู่หัว โดยอนันต์ พณ ๑ ท่านนายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งประธานกรรมการร่าง
 วนนธรรมแห่งชาติ ด้านกวีฉนวนธรรมทางวรรณกรรมจึงได้จัดงานวรรณคดี ณ วนน
 วน เรียกว่า "วนพระราม ๖"

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเสด็จด้วยราชสมบัติ ณ วนน
 ๒๓ ตุลาคม ๒๔๕๓ เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๖ ในพระบรมราชจักรวงศ์ รัชกาล
 ของพระองค์ท่านมีระยะเวลา ๑๕ ปีเศษ

ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวาง
 นโยบายซึ่งตงวนบงชไปทางส่งเสริมเอกราชของชาติไทยทั้งสิ้น นโยบายของพระองค์
 ท่านมีหลายประการหลายประการ ซึ่งแต่ละประการเป็นเรื่องที่ดีสมควรที่จะ ต้องใช้ความ
 พินิจพิจารณาอย่างถี่ถ้วน จึงจะเข้าใจนโยบายของพระองค์ท่านได้

เมื่อเสด็จสวรรคตใหม่ ๆ มุ่งส่งเสริมธรรมและส่งเสริมคุณพระองค์ท่าน ทรง
 เป็นของธรรมด้าหรับปวงชน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นปวงชน
 ผู้หนึ่งจะล่วงพ้นจากการนึกหาไม่ได้ พระองค์ท่านเองก็ได้ทรงบวชเรียนในพระพุทธศาสนา
 แล้ว ทรงทราบดีว่าเมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว พระนามของพระองค์ท่านจะต้องได้รับทั้งการ
 สรรเสริญและนินทาควบคู่กัน ซึ่งเป็นธรรมดาของโลก

คำสรรเสริญที่มากเกินความจริงกมบาง คำนินทาที่ปราศจากความจริงหรือ
 นินทาเพราะไม่รู้อาการการกมบาง ทั้งสองอย่างนั้นเป็นไปด้วยอคติเจอบน ฉะนั้น จึงต้อง
 พึงด้วยความไตร่ตรองจึงจะเป็นการยุติธรรม

บุคคลผู้เป็นกลางผู้ตัดสินข้อควรปฏิบัติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า
 อยู่หัว ด้วยการเพ่งมองประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ย่อมเห็นด้วยดีตลอดถึงต้องกันว่า ใน

การตั้งเนนนโยบายตั้งเสริมเชกราชของชาตินั้น พระราชกิจอันเอกของพระองค์ท่านอยู่ที่
การปลุกชาติ และการรวมกำลังความร่วมมือชาติของพวกเราชาวไทย

พระเจ้าอโศกได้ทรงทรงรอยแห่งความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาไว้ที่เสาศิลา
จารึกในประเทศอินเดีย พระเจ้ารามคำแหงของเราทรงทรงรอยการปกครองทั่วทิศเสาศิลา
จารึกเหมือนกัน สมเด็จพระนเรศวรทรงทรงรอยแห่งความมียเพื่อเอกราชของชาติไว้ที่
ดอนเจดีย์ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงทรงรอยแห่งความรักชาติไว้ที่โพธิ์สามต้น
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าทรงทรงรอยการปราบข้าศึกครั้งสุดท้ายไว้ที่ตามดลาดหญ้า พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทรงรอยการเลิกทาสไว้กับประชาชน ส่วนพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้ทรงทรงรอยแห่งการปลุกชาติไว้ในหัวใจของ
พวกเราทุกคน ที่เรียกกันว่าเป็นคนไทย และรอยในหัวใจความเมตตาอันน้อยน้อย
ความห่วงในความเจริญมั่นคงของประเทศไทยในอนาคต เพราะการปลุกชาติของพระองค์
ได้หันเหมทิศไปในแนวทางซึ่งพวกเรากำลังรักและตั้งอยู่ในขณะนี้

เพียงตกไปเป็นเตียงของพระองค์ท่าน ถึงจะเป็นเตียงในอดีตกครั้ง แต่ก็ยัง
ก้องกังวานอยู่แม้ในปัจจุบัน เตียงนั้นวางดังนี้:-

“ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา พวกไทยเราจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม ย่อมไม่โอนเียง
ไปในทางอื่น คือไม่ยอมให้คนตกไปในที่ซึ่งพ้นจากขอบของชาติใด มักอยากจะเป็น
ไทยอยู่เสมอ ความเป็นไทยอันคนไทยทุกคนตั้งใจตั้งมั่น ถ้าจะตรวจดูตั้งแต่สมัย
ดึกดำบรรพ์ตลอดมา จะเห็นได้ว่าคนไทยต้องการมีอำนาจชอบธรรมเต็มหนานกนหมด
ในเมื่อไทยเราไม่มีคนอยู่ต้องขึ้นเท่านั้น ไม่มากก่าต้อง ขึ้นหนึ่งคือเจ้าแผ่นดิน อีก
ขึ้นหนึ่งคือคนไทยทั่วไป ความข้อนไม่ไร้ของใหม่ เป็นของมีมาแต่แต่โบราณ และ
เพราะเหตุที่เรารักเป็นไทย เราจึงมิได้เปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อที่จะไม่ให้ใครดูถูกว่าไทย
ไปอีก”

พระราชาธิบดีเสด็จไปเพราะจะเจ็บใจหรือไม่? ขอฝากไว้ในความวินิจฉัยของ
ผู้รักชาติทุกคน

เมื่อคนรักชาติ ๖ กาลังของกองทัพไทยยังไม่พอแก่ความต้องการของชาติ พระ
บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นบุคคลแรกที่ทรงก่อตั้งเขตในเรือน กาลัง
นี้เองที่จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะกาลังบำรุงของประชชน กาลังบำรุงของประชชนจะ
เกิดก็เพราะความนิยมการเป็นทหารตามคตินิยมตั้งแต่โบราณกาล ความนิยมทหารจะ
เกิดก็เพราะความนิยมชาติ ความนิยมชาติจะเกิดก็เพราะความดำนกในการร่วมชาติวงศ์
พงศ์พันธุ์กันมาแต่ดึกดำบรรพ์

ในการเพาะให้ดำนกความร่วมชาติของพวกเรานี้ พระองค์ท่านทรงเริ่มกระทำ
หน้าที่เองโดยทางพระราชทานความรู้ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย เริ่มแต่ทรงให้
เห็นว่า ไทยเป็นชาติที่เจริญมาแต่ดึกดำบรรพ์ มีลักษณะแห่งความร่วมชาติ
มาด้วยกัน เช่นมีคนแดนร่วมกัน มีภาษาร่วมกัน มีศาสนาเดียวกัน มีการปกครอง
ร่วมกัน และมีความทุกข์สุขในอดีตกาลร่วมกันมาช้านาน ความร่วมชาติดังกล่าวนั้น
ทรงแผ่แผ่และอุดมขึ้นใหม่ เรียกว่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทรงชี้ให้เห็น
คุณค่าขององค์สามอย่างชัดแจ้ง ความพิศดารแจ้งอยู่ในพระราชนิพนธ์ปลูกใจเด็บบ
โดยตลอดแล้ว

พระองค์ท่านทรงเป็นบรมครูเองในการฝึกประชาชนชาวไทยให้มีความนิยมชาติ
และรักชาติ เช่นในกิจการเด็บบและลูกเสือ เป็นต้น พระองค์ท่านมิได้ทรงรังเกียจหรือ
เหินห่างมนุษย์คนไทยด้วยกันเลย แม้ในพระราชนิพนธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นภาษาร้อยแก้ว
ร้อยกล ภาษาร้อยกรองกล หรือที่เป็นบทละครพูดละครของกล ล้วนเป็นเรื่องราวไปในทาง
ปลูกใจให้นิยมชาติ รักชาติทั้งสิ้น พระองค์ท่านเองถึงกับทรงแต่งบทเพลงเป็นตอ
ละครให้ประชาชนชม โดยมีได้ทรงรังเกียจแม้แต่หน่อย

ความนิยมชาติ ความรักชาติที่พระองค์ท่านทรงอบรมบ่มนิสัยมาตลอดรัชกาล ได้เป็นผลนำมาซึ่งการรวมกำลังของชาติไม่น้อยเลย ทั้งในทางกำลังทหาร และกำลังความสามัคคี

กล่าวถึงด้านวัฒนธรรม พระองค์ท่านได้ทรงฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมส่วนที่ดีของชาติไว้ วัฒนธรรมส่วนที่ล้าสมัยนั้น ก็ได้ทรงเลิกดัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย ประคับประคองให้เจริญก้าวหน้าไปได้ ก็ได้ทรงแก้ไขดัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย ยิ่งในนานาอารยประเทศ ในทางคติธรรมนั้น ทรงเห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมอันประเสริฐและเป็นเรือนใจอันแท้จริงของชาวไทย จึงได้ทรงนิยมตั้งเสริมด้วยการต่าง ๆ ตามที่ทรงเห็นเหมาะสม เช่นทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเทศนาเส้าบาและหนังสือพระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไรเป็นคน เป็นการอธิบายหลักธรรมของพระพุทธเจ้าด้วยภาษาง่ายๆ พอที่ประชาชนคนสามัญจะเข้าใจและนำไปปฏิบัติเป็นผลเมืองดีได้ นอกจากนี้ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์ลักษณะเป็นการส่งเสริมคติธรรมของชาติไว้มากมายหลายร้อยบท ถ้วนทรงเลือกเฟ้นจากยอดของคติธรรมทั้งในทางไทยและต่างประเทศ

แม้ในส่วนราชประเพณี ก็ได้ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง เช่นในครั้งก่อนๆ เราเคยถือนกมาเป็นประเพณีว่า เมื่อพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่เสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ควรจะมีการสร้างวัดประจำรัชกาลขึ้น มาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นว่า เรามีวัดมากอยู่แล้ว ควรจะได้สร้างอย่างอื่นเป็นเครื่องหมายประจำรัชกาล เช่นโรงเรียนหรือโรงพยาบาล เป็นต้น ฉะนั้นจึงได้ทรงหันมาสร้างโรงเรียนและโรงพยาบาลแทนการสร้างวัด ประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่ทรงบัญญัติขึ้นใหม่ก็คือ ไม่ให้มีการยกเว้นการเรียกเก็บภาษีอากรจากทรัพย์สินส่วนพระองค์อยู่ในความอำนวยการของกรมพระคลังข้างที่ในสมัยนั้น อนึ่ง เพื่อคบบัญหาอันอาจจะเกิดขึ้นในเรืองการสืบราชสันตติวงศ์ จึงได้ทรงตรากฎหมายมณฑลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ขึ้น ซึ่งได้ทรงนำมาจนทุกวันนี้ แต่ก่อนมาความเป็น

ไปในส่วนพระมหากษัตริย์นั้น ย่อมทราบกันแต่ในวงแคบคือในวงของราชสำนักเท่านั้น
ประชาชนทั่วไปเป็นส่วนมากยังไม่ใคร่ทราบดีในพระราชจริยาวัตรและพระราชกรณียกิจ
ของพระมหากษัตริย์ ฉะนั้นในบางครั้งจึงได้มีข่าวลือต่าง ๆ อันเกี่ยวกับพระองค์
พระมหากษัตริย์ ถูกบ้างผิดบ้างตามวิสัยของมนุษย์ พระองค์ท่านจึงได้โปรดให้ออกข่าว
ในพระราชสำนักจนเป็นกิจจะลักษณะ ซึ่งข่าวเช่นว่านได้กระทำสืบเนื่องกันมาจนทุกวันนี้
ในส่วนที่เกี่ยวกับศีลธรรม อันเป็นธรรมเพื่อความเจริญของงานของสังคมนั้น
พระองค์ท่านได้ทรงคิดเปลี่ยนแปลงจนประเพณีเก่าให้เจริญของงานตามความเหมาะสมของ
สมัยปัจจุบัน เช่น แก้ว ร.ศ. (ศักราชของกรุงรัตนโกสินทร์) เป็น พ.ศ. (พุทธศักราช)
เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ซึ่งใหญ่ระหว่างชาติไทยกับพระพุทธศาสนา บัญญัติชื่อนามสกุล
ขึ้นสำหรับครอบครัวของคนไทยเพื่อจะได้หาคุณงามความดีไม่เฉพาะแต่แก่ตนเอง แต่
เพื่อเกียรติประวัติของวงศ์สกุลด้วยอย่างทมิฬในอารยประเทศ กำหนดวันเวลา
ทางราชการเป็นแบบสุริยคติ เพื่อให้คำนวณง่ายและแน่นอนตายตัว เรียกทุ่มโมงยาม
เป็นนาฬิกาตามมาตรฐานการนับเวลาในอารยประเทศ และมีพระราชนิยมให้สตรี
ไว้ผมยาว คงเป็นต้น

ในทางด้านวัฒนธรรม คือเครื่องบอกความเจริญของงานของวัฒนธรรมในทาง
วัฒนธรรม พระองค์ท่านทรงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะได้ทรงฝากหนังสือพระราชนิพนธ์
อันเป็นเครื่องเชิดชูวรรณกรรม และทรงฝากฝีมือและจดตายในทางนาฏกรรมและ
สถาปัตยกรรมไว้เป็นเครื่องเชิดชูศิลปกรรมของชาติเป็นจำนวนมาก

ในส่วนเนติกรรม คือความเจริญของงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายนั้น
พระองค์ท่านทรงเป็นบรมครูในการฝึกสอนหน้าที่พลเมืองด้วยพระองค์เอง เช่น พลเมือง
จะต้องปฏิบัติอย่างไรในเมื่อรัฐบาลประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในเมื่อมีศึกสงคราม
เป็นต้น

เท่าที่ได้อ่านมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างประกอบพระราชกรณียกิจในการฟื้นฟู

วัฒนธรรมของชาติ พระองค์ท่านได้จัดวรรคตไปแล้วไม่ได้นานนัก ยังมีหลักฐาน
เพียงพอที่จะตอบคนใดเพื่อความรวดเร็วการยกงาน

แม้พระองค์ท่านจะได้ทรงแก้ไขจัดแปลงวัฒนธรรมของไทยไปแล้วมากมาย
เพียงใด แต่ก็ได้ทรงกระทำเพื่อความวัฒนาถาวรของชาติไทย เพราะชาติไทยจะยั่งยืน
คงที่ไม่ได้ จะต้องแก้ไขจัดแปลงไปตามกาลสมัย เพื่อความเจริญก้าวหน้าคู่เคียงกันไป
กับชาติที่เจริญแล้วในโลกนี้ ไม่ใช่อยู่ล้าหลังเขา

แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนลึกแห่งพระราชหฤทัยนั้น ทรงเป็นไทยทุกกระเบียดนิ้ว
เมื่อจะเสด็จกลับจากการศึกษาในทวีปยุโรป พระองค์ท่านได้รับสั่งกับมิตรสหายใน
ลอนดอนว่า แม้จะได้ทรงศึกษาเป็นเวลานานในต่างประเทศก็ดี แต่เมื่อเสด็จกลับแล้ว
พระองค์ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะเป็นไทยยิ่งกว่าเมื่อเสด็จไปเมืองนอก พระองค์ได้ทรง
รักษาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทยไว้จนตลอดรัชกาล คือทรงเป็นสุภาพบุรุษคนไทยผู้หนึ่งที่เต็มเปี่ยมไปด้วย
ความนิยมชาติ ความรักชาติ อย่างแรงกล้า ทรงกล่าวพูด กล่าวทำอย่างนี้ในเรื่องรักชาติ
ในเวลาดึกยงกัทรงพยายามอย่างยิ่งที่จะมิให้ต่างชาติดูหมิ่นดูแคลนชาติไทยเราได้

ท่านก็ยังไม่วาย ยังได้ทรงฝากโคลง “สยามานต์สติ” ไว้เตือนใจคนไทย
ดังต่อไปนี้ :-

“หากสยามยังอยู่ยัง	ขึ้นยง
ไทยก็เหมือนอยู่คง	ชีพด้วย
หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ ได้ฤฯ
เราก็เหมือนมอดม้วย	หมดสิ้นสกุลไทย”

บัดนี้ข้าพเจ้าขอเชิญชวนท่านทุกคนกระทำมณเฑียร คือกำหนดใจระลึกถึง
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยความเคารพอย่างสูงสุด ในฐานะที่เรา
เทอดทูนพระองค์ท่านเป็นพระมหาจักรราชเจ้า

รูปี ชีร์ติ มอจัน นามโคต น ชีร์ติ

“รูปย่อมย่อยับได้ แต่ชื่อและโคตรไพร่ ไปสิ้นสูญหาย”

ในววรรณคดี

ววรรณคดีฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา^๕ ได้เชิญพระบรมรูปมาลงไว้ พระบรมรูปน่ายเมื่อเดือนธันวาคม ๒๔๙๒ ขณะกำลังทรงงาน และคำขอพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาศักดิ์^๕ ได้คัดเอาข้อความจาก “ยวนพ่าย” ซึ่งสรรเสริญพระมหากษัตริย์มาเมื่อ ๕๐๐ ปีแล้วมาลงไว้

พระราชนิพนธ์ กายห่อโคลงชมนาง เป็นของเก่า รวมอยู่ในแฟ้มของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสัสมมคตมรพันธ์^๕ ราชเลขาการในพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เขาใจว่าคงจะเป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น เพราะท้าวเรื่องเขียนไว้ว่า “พระราชนิพนธ์” และด้านวนโวหารก็ใกล้เคียง

นายชนิด อยุ่โพธิ์ ได้ขอเพอส่งบันทึกกรมวังเดิม^๕ ๑ กรมพระยาตำรวจราชานภาพ เรื่อง “เงินพดด้วงและเงินมะขามบ้อม” มาลงไว้ รายละเอียดและสาเหตุของการบันทึกนั้น มีอยู่ในเรื่องโดยละเอียดแล้ว ววรรณคดีขอขอบคุณ นายชนิด อยุ่โพธิ์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

หม่อมราชวงศ์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล ได้ส่ง “คำสรรเสริญที่ปาวัง” มากำหนดววรรณคดีฉบับเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เธอได้พบเห็น เธอว่า “คำสรรเสริญเขียนยกยอคนน้อยโดยจริงใจน่านมกค่างนิก” แม้เรื่องเทวดาเมืองปาวังจะสั้นๆ แต่ความมุ่งหมายในเรื่องสำหรับวันเฉลิมพระชนมพรรษาย่อมมีอยู่บริบูรณ์

“เกษม บุญศรี” ได้นำววรรณคดีนำออกค่อนหนึ่งมาแสดงไว้ ตอนนั้นเป็นตอนแสดงถึงคำศัพทของพราหมณ์เวรณูชะทกถาวทุกุทธพระพุทธเจ้าเป็นข้อๆ ไป เป็นวชนาให้คนเขาถึงพระพุทธศาสดานาวาหนึ่ง

“นุญฉาย-แม่ศรี” แม้จะเป็นบทร้อยกรองสั้นๆ ก็จริง แต่ก็เป็นคติเตือนใจ
วงวรรณคดีขอขอบคุณ ต. แดน ทอราตของวงวรรณคดีเป็นอย่างมาก

ท่านเสฐียรโกเศศ ได้กรุณาวงวรรณคดีฉบับด้วย “อันนารายณ์นันทิตดา
ทรงครุฑทาจกรสังข” เป็นความรุดหาอ่านได้ยากเรื่องหนึ่ง ซึ่งวงวรรณคดีเวณเดียวที่จะ
ขอบคุณมิได้

ส. ณ ออยุธยา ได้ประพันธ์คนส่งวน ตามแนวของ รพินทรนาถฐากร มาให้
ตามเคย ฝากของ ส. ณ ออยุธยา ได้อย่างไร เพียงไหน ท่านผู้อ่านวงวรรณคดีย่อม
สนใจอยู่แล้ว

จิตร ภูมิศักดิ์ ได้ให้คำวินิจฉัยคำว่า “กันเมียง” ซึ่งมีในวรรณกรรมเก่าๆ
ของไทย เรื่องมหาชาติคำหลวงและกาสาวพณธ์โคตมคน เป็นความเห็นที่เขาคงได้นำมา
ลงไว้เพื่อพิจารณา และรามาณะของ วาดมิก ของสกร ผดข้วน ยังคงดังต่อไปเช่นเคย

ในเล่มนี้ หม่อมราชวงศ์สมันชาติ สวัสดิ์กุล ได้วิจารณ์หนังสือออกใหม่ชื่อ “The
Ancient Khmer Empire” ของ Briggs ดังมาอีกเรื่องหนึ่งเฉพาะเรื่องเมืองพมายมาลง
ไว้พร้อมทั้งรูปถ่ายประกอบคำอธิบาย เรื่องเมืองพมายเป็นเรื่องราวเพียงไร ขอท่านได้
โปรดพิจารณา

พระราชธรรมนิเทศ ได้ขอเพอส่งคำกล่าวเปิดชุมนุม “วันพระราม ๖” ใน
วันที่ ๒๕ พฤศจิกายนมาให้ วงวรรณคดีขอน้อมรับด้วยความขอบคุณ และได้จัดลงใน
หน้าข่าววรรณคดีด้วยแล้ว

วงวรรณคดีขอขอบคุณท่านผู้อ่านทั้งหลายที่กรุณาอุดหนุนวงวรรณคดีให้มาอยู่
ยืนมาจนเพียงนี้ วงวรรณคดีขอเรียนว่าจะพยายามสนองคุณท่านทั้งหลายอย่างเต็มความ
สามารถ ในการจัดเรื่องต่างๆ ดังตามความปรารถนาของท่านผู้อ่าน

บรรณาธิการ

๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

— วังวรรณคดี เล่ม ๓๙ —

วังวรรณคดีเป็นหนังสือรายเดือน ออกทุกวันที่ ๓ ของเดือน

นายเกษม บุญศรี บรรณาธิการ เจ้าของ ผู้จัดการ และผู้พิมพ์โฆษณา

สำนักงานตั้งอยู่ที่ ๑๗๗ ซอยพญานาค ถนนเพชรบุรี พระนคร

ราคาเล่มละ ๓ บาท

บอกรับปีละ ๓๐ บาท ค่าส่งคิดเพิ่มตามอัตราไปรษณีย์

ต้องการรับ หรือซื้อปลีก ติดต่อที่

๑๗๗ ซอยพญานาค ถนนเพชรบุรี พระนคร

ส่งเงินทางเช็คไปรษณีย์หรือธนาคาร ส่งจ่ายที่ไปรษณีย์หน้าพระตำหนัก

“วังวรรณคดี” พร้อมที่จะให้ความสะดวกแก่ท่านผู้สนใจเสมอ

โปรดช่วยกันทำบุญโดยบริจาคเงินสมทบ

ทุน “โพลิโอสองเคราะห์”

เพื่อบำบัดโรคไขสันหลังอักเสบ

ซื้อเครื่องนวดพิเศษ ซื้อเครื่องใช้แทนอวัยวะที่เสียไป
รักษาพยาบาล ฝึกผู้ชำนาญ และตั้งสถานสงเคราะห์คนพิการเพราะโรคนี้

ท่านผู้สนใจโปรดฟังรายละเอียดจากสถานีวิทยุ อ.ส.

กระจายเสียงเวลา ๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. และ ๑๗.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. ทุกวัน

วันอาทิตย์ ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. และ ๑๗.๐๐ - ๑๘.๐๐ น.

ขนาดที่ดิน ๔๖ และ ๒๓๐ เมตร

บริจาคเงินได้ที่สถานีวิทยุ อ.ส. ผ่านทางสำนักพระราชวัง

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และ ศิริราชพยาบาล

ช่วยกันสมทบทุน “โพลิโอสองเคราะห์”